

Gemensamma psalmer – i olika böcker. Ett försök till inventering

KARIN KARLSSON

Min utgångspunkt för denna inventering av svenska psalm- och sångböcker är två artiklar i *Arbete med psalm: Text, musik, teologi*.¹ Under rubriken ”Enhetens polyfoni – berättigad mångfald” behandlar Per Olof Nisser *Den svenska psalmboken* och ekumeniken.² Hans Bernskiölds artikel om Torgny Erséus verksamhet under närmare 50 år blir också en skildring av kyrkligt musikliv, med viss tonvikt på Svenska missionsförbundet men i hög grad även från ett ekumeniskt perspektiv.³ En viktig källa är också Inger Selanders *Index över den kristna församlingssången i Sverige* (1979), utarbetat på uppdrag av den ekumeniska arbetsgruppen Sampsalm som arbetsmaterial. De böcker som behandlas utkom mellan 1957, året för första delen av *Koralmusik*, och 2013, året för fjärde upplagan av *Cecilia*.

Inledning

1980-talets svenska psalm- och sångböcker kan till stor del ses som en manifestation av viljan till kristen enhet och gemenskap. Inger Selander framhåller att psalmer och andliga sånger alltid varit ekumeniska i grunden och blivit gemensamma även för kyrkor, som skiljer sig åt i fråga om teologi. Många psalmer är ekumeniska i den meningen att de ingår i olika kyrkors och samfunds psalm-

1 *Årsbok för svenskt gudstjänstliv* (2020), red. Mattias Lundberg och Jonas Lundblad.

2 S. 19–48.

3 S. 161–208.

och sångböcker sedan länge. De sångböcker som frikyrkorna gav ut med början under sent 1800-tal innehöll ett stort antal psalmer ur *Den svenska psalmboken* 1819.⁴ Ett utbyte i andra riktningen skedde i psalmbokstillägget *Nya psalmer* 1921, som innehöll ett antal sånger ur väckelsens repertoar, sånger som också kom att ingå i psb 1937.⁵ De olika böckerna innehöll förutom psalmer och sånger ur den egna traditionen även psalmer som delades med andra kyrkor. Detta gemensamma arv kan sägas utgöra bakgrund till det stora ekumeniska projekt som resulterade i en gemensam del i de psalm- och sångböcker som utgavs 1986–1990.

Nedan presenterar jag de psalm- och sångböcker som var i bruk i de kyrkor och samfund som deltog i det ekumeniska psalmboksarbetet i arbetsgruppen Sampsalmbok. Jag vill därefter behandla det psalmboksarbete som inleddes på 1970-talet och pågick till sent 1980-tal och som ledde till att dessa kyrkor antog nya psalm- och sångböcker, där en gemensam del ingår. De böcker jag ägnar störst utrymme är *Den svenska psalmboken* (psb 1986) och *Psalmer och Sånger* (PoS) 1987, de två böcker som har nått störst spridning. Även övriga samfundsböcker behandlas men mera översiktligt. Slutligen redovisar jag de tillägg och nya upplagor som givits ut 1994–2013 samt barnpsalmböcker som getts ut av förlagen Libris och Verbum.

De tidiga samfundsböckerna

Den svenska psalmboken är sedan psalmboksutgåvan 1695, ”den karolinska”, stommen i församlingssången i Svenska kyrkan och var länge en bok som alla blev förtrogna med under skoltiden. Nästa psalmbok utgavs 1819, ”Wallins psalmbok”, med separat koralbok 1820–21, ”Hæffners koralbok”. *Nya psalmer* 1921 var officiellt ett tillägg till 1819 års psalmbok men ett tillägg som innebar förnyelse av psalmrepertoaren. Här gavs plats även för några sånger från det sena 1800-talets väckelserörelser av bland andra Lina Sandell och

4 I. Selander 1979 s. VII; I. Selander 1980 s. 40–54.

5 Nisser 1987 s. 154–156.

Carl Olof Rosenius, vissa av sångerna med originalmelodier. Nästa psalmboksutgåva kom 1937 med motsvarande koralbok 1939. Här är arvet från Johan Olof Wallin och Johan Christian Friedrich Hæffner väl synligt, men psalmboken utökades ändå med psalmer ur flera länders psalmtraditioner, inte enbart lutherska. Väckelsesånger som hämtades från *Nya psalmer* fick här en mer koralmässig stil eller helt nya melodier.⁶ Psalmboken växte från 500 till 600 psalmer, flera skrivna av nya författare och tonsättare.

I de frikyrkor som bildades från 1800-talets mitt var olika sångsamlingar i bruk men även *Den svenska psalmboken*. Ett tidigt försök att skapa en gemensam frikyrkosångbok gjordes genom utgivningen av *Församlings-sångbok* 1878, ett privat initiativ som dock inte blev särskilt framgångsrikt, eftersom samfunden hade behov av egna sångböcker.⁷ Samfundsböcker utkom med början 1880 enligt följande:

1880 – *Psalmisten*, Svenska baptistsamfundet (SBF), den första samfundsboken

1882 – *Frälsningsarméns sångbok*, enbart sånger översatta från engelska⁸

1889 – *Sionstoner*, Evangeliska fosterlandsstiftelsen (EFS)⁹

1892 – *Metodist-Episkopalkyrkans svenska psalmbok*¹⁰

1893 – *Svenska missionsförbundets sångbok*¹¹

1902 – *Cecilia*, Katolska kyrkans psalmbok

1907 – *Svenska frälsningsarméns sångbok* 1907¹²

6 Nisser 1987 s. 156; Nisser 2014 s. 31f.

7 Bernskiöld 1986 s. 80.

8 Ersattes 1884 av sångboken *Stridssånger*. Titeln ”Frälsningsarméns sångbok” återkom på utgåvan 1929. För Frälsningsarméns sångbok används här även förkortningen FA.

9 EFS är en rörelse inom Svenska kyrkan, alltså inte en frikyrka i egentlig mening men med självständighet i fråga om bl.a. sång och psalm.

10 Hade föregåtts av en svensk psalmbok utgiven i USA 1862. För Metodistkyrkan används här även förkortningen MK.

11 För Svenska missionsförbundet används här även förkortningen SMF.

12 För Svenska frälsningsarmén används här även förkortningen SFA.

- 1911 – *Förbundstoner*, Helgelseförbundets sångbok¹³
- 1913 – *Pilgrimstoner*, Fribaptisternas sångbok¹⁴
- 1914 – *Segertoner*, Pingströrelsens sångbok
- 1914 – *Sions Sånger*, Adventistsamfundets sångbok
- 1931 – *Guds lov*, Östra Smålands missionsförenings sångbok
- 1935 – *Andliga sånger*, Örebromissionen (ÖM)
- 1937 – *Bibeltrogna vänners sångbok*
- 1939 – *Liberala katolska kyrkans psalmbok*¹⁵
- 1943 – *Kristen sång*, Svenska alliansmissionen (SAM)

En stor del av sångerna i dessa böcker var skrivna från 1800-talets mitt, såväl svenska som översatta,¹⁶ och flertalet av dessa böcker har senare utgivits i nya upplagor.

I början av 1940-talet diskuterades utgivning av en gemensam frikyrklig sångbok, och en ekumenisk sångbokskommitté tillsattes. Resultatet blev dock inte en komplett sångbok utan en mindre bok med 216 sånger, främst avsedd för gemensamma gudstjänster: *Sångboken Gemenskap: För gudstjänstbruk*. Den utgavs 1945 av Frikyrkliga samarbetskommittén, först som textbok med hänvisning till musiksatser i de olika samfundsböcker där psalmerna hämtats och därefter som melodiupplaga 1950. Flertalet psalmer hämtades ur *Metodistkyrkans psalmbok* (1919), *Svenska missionsförbundets sångbok* (1921), *Psalmisten* (1928) och *Ungdomssånger* (1939 års upplaga). 87 av psalmerna ingår även i psb 1937.¹⁷

Försöken att utarbeta en komplett och gemensam sångbok för frikyrkorna gavs alltså upp, och därefter utgavs fyra samfundsböcker i nya upplagor, innan flertalet kyrkor och samfund på 1970-talet inledde ett stort gemensamt psalmboksarbete.

13 För Helgelseförbundet används här även förkortningen HF.

14 Första boken med titeln *Pilgrims-Cittran* 1886. I. Selander 1979 s. XVIII; För Fribaptisterna används här även förkortningen FB.

15 För Liberala katolska kyrkan används här även förkortningen LKK.

16 I. Selander 1980 s. 60f; Lövgren sp. 795, 349f; Bernskiöld 1986 s. 81, 156.

17 Lövgren sp. 429, 546f, 678f, 718; Bernskiöld 1986 s. 80f, 156; Nisser 1987 s. 154; *Musikutgåva till Sångboken Gemenskap* 1950.

SMF beslöt att revidera sin sångbok från 1921, och 1951 utgavs *Sånger och psalmer för enskilt och offentligt bruk*, en text- och en musikupplaga, med 788 psalmer. En melodisångbok gavs ut 1953. 221 av dessa psalmer ingår även i psb 1937. Boken präglades starkt av traditionen; andelen nya psalmer och sånger är liten och rytmen oftast utjämnad.¹⁸ Av musikupplagans förord framgår att flertalet koraltsatser överensstämmer med *Den svenska korallboken 1939*.

1960 utgavs en ny upplaga av Pingströrelsens *Segertoner* med 604 sångnummer, en utökning med 172 sånger, varav åtskilliga ur den gemensamma kristna sångskatten. Ämnesregistret i boken avslutas med en förteckning över psalmer som är gemensamma med psb 1937.¹⁹

Psalmboken *Psalm och sång*²⁰ utgavs 1966 gemensamt av SBF och ÖM. Boken ersatte *Psalmisten* (1928 års upplaga) och *Andliga sånger* (1935). Den fick formen av melodipsalmbok och innehåller 688 psalmer och sånger. 197 psalmer är gemensamma med psb 1937 och 14 psalmer ingår i avdelningen ”Kyrkovisor” i *Kyrkovisor för barn*.²¹

Efter 10 års förarbete utgav EFS 1972 en ny upplaga av sin sångbok *Sionstoner*, som melodipsalmbok och som korallbok. Boken innehåller 700 psalmer. Ur den egna traditionen ingår bland annat 76 egna texter och fem översättningar av Lina Sandell samt nio texter av Carl Olof Rosenius. 219 av psalmerna ingår även i psb 1937. Ett 20-tal sånger är av yngre datum och ingår även i de två barnpsalmböckerna *Kyrkovisor för barn* och *Nu sjunger vi*, utgivna 1960, samt i *17 psalmer med koraler från Hymnologiska institutet 1965*.²²

18 Bernskiöld 1986 s. 129, 139, 144, 157–160; I. Selander 1980 s. 44–46; Lövgren sp 679.

19 *Segertoner* 1960, förord.

20 En sångbok med samma titel för lärare, seminarister och studenter utgavs 1926 av Förbundet kristna seminarister och lärares förlag.

21 Erséus 2006 s. 61.

22 I 17 psalmer med koraler: ”Den store Mästarn kommer”, ”De såg ej dig, blott timmermannens son”, ”De trodde att Jesus var borta”, ”Sorlet har dött”. I. Selander 1979 s. XIII.

Psalm- och sångböcker för barn och ungdom till och med 1960

När söndagsskolan introducerades i Sverige från mitten av 1800-talet, uppstod behov av sångböcker för barn. 1852 utgavs *Andeliga sånger för barn*, ett häfte med 20 sånger översatta från engelska av Betty Ehrenborg Posse. Från cirka 1870 och framåt utgav flera samfund egna söndagsskolsångböcker. Sångurvalet anknöt till samfundens profil och officiella böcker.²³

Den första ekumeniska barnsångboken utgavs gemensamt av EFS och SMF 1908, *Svensk söndagsskolsångbok för hem, skolor och barn gudstjänster*. I upplagan från 1929 tillkom SBF, MK och SAM. Boken kom ut i flera upplagor ända in på 1950-talet. *Ungdomssånger* utgavs av SMF:s ungdomsorganisation 1935. Till 1939 års upplaga anslöt MK och SBF och till upplagan 1958 även ÖM.²⁴

Nu sjunger vi: Sångbok för barn gudstjänst och söndagsskola var en ekumenisk bok, gemensam för EFS, HF, MK, SAM, SBF, SFA, SMF och ÖM.²⁵ Den utgavs 1960 och ersatte *Svensk söndagsskolsångbok*. Boken innehåller 275 psalmer och sånger i en nummersvit. En sångboks-kommitté tillsattes 1956. Vid denna tid hade Anders Frostenson börjat skriva texter för barn, och han ombads av SMF att medverka i denna bok.²⁶ Bland övriga psalmskapare fanns Eva Norberg, Bertil Wallin och Torgny Erséus. 131 av sångerna i *Nu sjunger vi* ingår i SMF:s sångbok *Sånger och psalmer* från 1951 och 49 i psb 1937.

Psalmer och sånger för barn för bruk i skola och söndagsskola kom ut på Svenska kyrkans diakonistyrelses bokförlag (SKDB), den första upplagan 1908.²⁷ Den innehöll psalmer ur psalmboken men också ett urval andra sånger. För ungdomar utgav SKDB 1916 *Kyrklig sång*, en bok med liknande upplägg. Den ersattes 1943 av *Sjungom*, en bok

23 Lövgren sp 534f, 686.

24 Lövgren 1964 sp. 686f, 717f; SOU 1985:17 s. 97; Nisser 2020 s. 29.

25 Dillmar s. 55.

26 Ekström 2006 s. 150f; 14 av Frostensons texter ingick endast här; *Nu sjunger vi* [musikutgåvan 1960] s. 258.

27 Ekström 2006 s. 151f; 12. upplagan utkom 1959.

som sågs som ett komplement till psb 1937, och den innehöll därför inte några psalmer ur psalmboken.²⁸

Kyrkovisor för barn utkom 1960 och ersatte *Psalmer och sånger för barn*. Även inom Svenska kyrkan tillsattes 1956 en sångboks-kommitté med uppdrag att utarbeta förslag till en ny psalm- och sångbok för barnens gudstjänst.²⁹ De främsta urvalskriterierna var enkelhet och sångbarhet, och boken skulle innehålla nya melodier och rytmer. Målgruppen var i första hand barn i skolåldern, och boken skulle vara utformad som en melodisångbok, en viktig aspekt eftersom barn nu fick lära sig läsa noter i skolan.³⁰ I kommittén ingick bland andra Anders Frostenson, Britt G. Hallqvist och Eva Norberg, som också bidrog med texter, samt Harald Göransson. Nya författare och tonsättare medverkade, bland andra Torsten Sörensson. I många fall samarbetade författare och tonsättare redan från början, ett arbets-sätt som tillämpats även i senare böcker. Principen var en text – en melodi. Boken gavs ut av Svenska kyrkans söndagsskolk-nämnd och innehåller 260 psalmer och visor. Första delen innehåller ett urval om 168 psalmer ur psb 1937 med bibehållna psalmnummer och rubriker. I senare upplagor togs även alternativa melodier in, hämtade ur koralbokstillägget 1965 och *Väckelsetidens melodier* 1969. Andra delen innehåller 92 kyrkovisor, de flesta nyskrivna men även ett antal äldre hymner och sånger, som Voglers ”Hosianna, Davids son” och ”Morgonens rodnad” samt folkvisor som ”Tolv skådebröden på altarets bord”.³¹ Boken fick bred användning i alla åldrar, och bokens titel ändrades därför i 1970-talets upplagor till enbart *Kyrkovisor*. 23 av kyrkovisorna ingår i psb 1986.

19 av kyrkovisorna och 57 av psalmerna är gemensamma för *Nu sjunger vi* och *Kyrkovisor*. Psalmerna är ett urval för kyrkoåret och årstiderna samt ett antal ”stampsalmer”.³² Böckerna innehåller en

28 *Kyrklig sång* 1916; Nisser 2005 s. 221.

29 *Kyrkovisor för barn*. Efterskrift; Göransson 1997 s. 130f.

30 Engström s. 135, 156; Göransson 1997 s. 130.

31 SOU 1985:17 s. 70.

32 Begrepp präglad av biskopsmötet som en motsvarighet till folkskolans ”stamsånger” – se NE 17 s. 195 och Engström 1997 s. 139.

stor andel psalmer ur de officiella psalm- och sångböckerna, vilket ger böckerna en viss vuxenprägel. Många av kyrkovisorna togs in i flera av 1980-talets nya psalmböcker och bidrog starkt till förnyelse.

Koralbokskritik och koralförnyelse

Föreningen Collegium Musicum bildades 1952 av en grupp musikerforskare, kyrkomusiker och tonsättare bland annat för studium av äldre koraler och nykomposition. Föreningen var öppet kritisk till *Den svenska koralboken* 1939, och den rytmiska utjämningen var den viktigaste angreppspunkten.³³

Koralmusik utgavs 1957, ett häfte som skulle vara ”en framstöt mot en genomgripande revision av rådande psalmsångspraxis”. Syftet var att verka för en koralreform som skulle bidra till en mer levande församlingssång i fråga om tempo och rytmik. I förordet, skrivet av Harald Göransson, beskrevs det rådande sångsättet som livlöst och släpigt. Häftet innehåller 17 koraler ur psb 1937 och sju andra koraler.³⁴ Flertalet melodier i häftet är reviderade med utgångspunkt från versioner före Hæffners koralbok från 1820, men ett antal är också nykomponerade. Ytterligare två häften utgavs, 1962 och 1964, och *Koralmusik* fick stor betydelse inom Svenska kyrkan.³⁵

Nordisk koralbok utgavs 1961. Boken var resultatet av arbetet i en kommitté med musikerforskare och kyrkomusiker från de lutherska kyrkorna i hela Norden. Arbetet syftade till en koralrevision, och boken innehåller gemensamma versioner av koralerna. Koralboken fick stor betydelse för de koralböcker som utarbetades i Norden på 1980-talet.³⁶

Svenska kyrkans liturgiska nämnd inrättades 1960, och nämndens första uppgift blev att initiera ett koralbokstillägg. Man ville ta vara på ”de hittills gjorda erfarenheterna på koralens område”, vil-

33 *Koralmusik* 1957 s. 5; Ytterligare två häften utgavs, 1962 och 1964.

34 Bl.a. ”Prisad högt av herdars skara”, ej i psb 1937, KV:721, psb 1986:432.

35 Dillmar s. 3–12, 49, 56, 82f.

36 Göransson 1997 s. 128f; Nivenius 1986 s. 70.

ket kan tolkas som arbetet med koraler inom Collegium Musicum och inom Norden, inte minst med tanke på att det fanns personer som utgjorde länkar mellan de olika grupper som arbetade med koraler.³⁷

Tillägg till Den svenska koralboken 1939 godkändes av kyrkomötet 1964, fastställdes av Kungl. Maj:t samma år och utgavs 1965. Här hade rytmen i vissa äldre koraler återförts till rytmen i äldre versioner, ”restaurerats”, och vissa förändringar av harmoniken hade gjorts. Huvudsyftet var att ”gynna en levande församlingssång”.³⁸ Häftet innehåller 71 koraler, 59 ur koralboken 1939 och 12 ur en äldre tradition. Här finns en direkt koppling till *Koralmusik*. Det skulle dröja nio år innan melodierna ur detta tillägg trycktes som alternativ i en församlingspsalmbok; 1974 utgavs *Melodipsalmbok jämte musiken till den svenska mässan. Den svenska psalmboken [...] 1937*.

Detta koralbokstillägg fick betydelse för musiken i SBF:s och ÖM:s gemensamma psalmbok *Psalm och sång*, som utgavs 1966. I förordet står följande: ”Beträffande koralerna har hänsyn tagits till den senaste forskningen, och flera melodier har återförts till en ursprungligare form”, vilket innebär att koralerna är rytmiskt och harmoniskt restaurerade.³⁹

Även i nyutgåvan av EFS sångbok *Sionstoner 1972* syns influenser från psalmbokstillägget.⁴⁰ Ett antal koraler är rytmiskt restaurerade, vilket påpekas i förordet: ”När det gäller en del äldre psalmmelodier, har hänsyn tagits till vår egen tids strävan att återföra dessa melodier till ursprunglig form”.

Väckelsetidens melodier utkom 1969, ett häfte med originalmelodier till 10 psalmer som hämtats ur den frikyrkliga sångskatten till psb 1937 men fått melodierna utbytta i kb 1939.⁴¹ Även detta häfte är formellt knutet till psb 1937 som ett tillägg. Det kan ses som ett er-

37 Koralbokstillägget 1965, förord; Dillmar s. 85; Göransson 1997 s. 128f.

38 Koralbokstillägget 1965, förord.

39 Erséus 2006 s. 61.

40 *Sionstoner 1972*, förord (föregående upplaga 1935). Utgavs både som melodipsalmbok och koralbok.

41 Koralbok till Nya psalmer 1921.

kännande av musik från andra kyrkliga traditioner och en parallell till att återinföra originalmelodier till äldre koraler.⁴² Melodierna i detta tillägg ingår sist i *Melodipsalmbok jämte musiken till den svenska mässan: Den svenska psalmboken [...] 1937, (1974)*.⁴³ Båda koralbokstillsäggen fick betydelse för den revision som skulle utföras av 1969 års psalmskommitté (se nedan).

På väg mot nya psalm- och sångböcker

Den andliga visan

Den andliga visans framväxt under 1960-talet liksom dess betydelse för de kommande psalmböckerna behandlas bland annat i Per Olof Nissers avhandling.⁴⁴ Inspiration och impulser till den andliga visan hämtades till stor del från ungdomskulturen såväl internationellt som i Sverige, och visorna slog först igenom bland ungdomar i de olika kyrkorna. Visorna hade stor ekumenisk bredd och innebar både förnyelse och variation. De kom delvis till som kritik av den rådande gudstjänst- och psalmtraditionen. Många av de nya texterna var förankrade i nutids- och samhällsfrågor och förenade protest och engagemang. En av den andliga visans förgrundsgestalter i Sverige var Lars-Åke Lundberg, som skrev och översatte text men också tonsatte och framförde visor, en ”singer-songwriter”. Han menade att ”ny sång kommer till i tider av andligt och socialt uppvaknande”, att texterna har aktualitet och att melodierna får vara enkla. Musiken kunde ha drag av såväl folklig viston som av pop, rock och gospel.⁴⁵ Betydelsefulla blev också bland andra Sydney Carter, Tore Littmarck och Göte Strandsjö.

Den andliga visan mötte motstånd i vissa kyrkliga kretsar, främst bland kyrkomusiker som i många fall ansåg att enkla gitarrvisor inte hörde hemma i gudstjänsten, men togs emot positivt framför allt av

⁴² Dillmar s. 89, 111f; Nisser 1987 s. 156.

⁴³ S. 815–824.

⁴⁴ Nisser 2005 s. 214–225.

⁴⁵ Lundberg s. 418f.

präster som såg dess värde speciellt i ungdomsverksamheten. Även bland ledamöter i Hymnologiska institutet (se nedan) fanns en öppenhet för den andliga visan, och 1973 bildades en arbetsgrupp inom institutet, ”Den andliga visans vänner”.⁴⁶

Ett stort antal vishäften och -böcker gavs ut av olika kyrkor och förlag med texter såväl i original som översättning. Lars-Åke Lundbergs häfte *Nio andliga visor* (1965) brukar betecknas som upptakten för andlig visa i Sverige.⁴⁷ Visböckerna *Tillsammans* och *Mera tillsammans* utgavs 1970 och 1973 med Harald Göransson i redaktionen, och Anders Frostenson bidrog här med många egna texter och översättningar. Ett annat exempel är visboken *Fred, frid, frihet* som sammanställdes av Bertil Hallin och utgavs 1971. Dessa böcker innehåller såväl svenskt som internationellt material och ger uttryck för ett ungdomligt och radikalt samhällsengagemang.⁴⁸ Här ingår förutom andlig visa även negro spirituals, gospel, väckelsesånger och profana visor. En rad författare och tonsättare, såväl etablerade som nya, lämnade bidrag.⁴⁹ Här ingår också ett antal visor från tidens stora utgivning för ungdomskörer, en verksamhet som nu växte fram speciellt inom frikyrkorna.⁵⁰ Mindre häften utgavs också, som *Mitt ibland oss* (1969), av Frostenson och Lundberg, och *Sätt en ring på hans hand* (1971), av Frostenson och Bertil Hallin.⁵¹ Den andliga visan fick stor betydelse i arbetet på nya psalm- och sångböcker.

Psalmbokskritik och -diskussion

Psb 1937 ansågs av många ålderdomlig redan från början. 1958 tog kyrkomötet emot en motion, där behovet av nya psalmer påtalades och ett tillägg till psb 1937 föreslogs. Trots att motionen bedömdes

46 Bernskiöld 2020 s. 189; Dillmar s. 162.

47 Nisser 2005 s. 218, 225; Dillmar s. 136.

48 Ett exempel ur *Fred, frid, frihet* 1971 är Wolf Biermann, *Ermutigung* som senare togs in i översättning i *Herren lever* och i Ps 2000.

49 Exempel är Sydney Carter, Tore Littmarck, Hans Blennow.

50 Av Göte Strandsjö, Olle Widestrand med flera; Bernskiöld 2020 s. 184f.

51 SOU 1985:17 s. 85–92.

positivt avslogs den av kyrkomötet, som beslöt att avvakta med frågan med motivering att det råde brist på nya psalmer.⁵²

Samma år hade Rune Pär Olofsson, då verksam inom Kristna studentrörelsen, gett ut debattboken *Ny psalmbok*. Han talade för sin generation och menade att psalmboken var mycket föråldrad i fråga om innehåll, språk och teologi, och han ställde tradition mot förnyelse.⁵³ 1960 väckte Bo Setterlind debatt med sin bok *Psalmer i atomåldern? En stridsskrift*, där han efterlyste en mer levande och fri psalmdiktning.⁵⁴

Stor betydelse för kommande psalmboksarbete skulle Hymnologiska institutet få. Institutet bildades 1960 med Anders Frostenson och Harald Göransson som drivkrafter. Huvuduppdraget var att inspirera till psalmskapande och att samla in nya psalmtexter och melodier.⁵⁵ Psalmskapare inbjöds att bidra med såväl nytt som bearbetat material. Författare och tonsättare sammanfördes för att skapa psalmer tillsammans, en samverkansmodell som hämtats från arbetet med *Kyrkovisor för barn* och där visat sig fungera väl.⁵⁶

10 år senare väcktes frågan om ett psalmbokstillägg på nytt i kyrkomötet genom en motion om att kyrkomötet skulle föreslå regeringen att tillsätta en kommitté med uppdrag att utarbeta ett förslag till psalmbokstillägg. I motionen framhölls att Hymnologiska institutets arbete med insamling av nya psalmer liksom *Kyrkovisor för barn* lett till att nya psalmer skapats, och att tillgången på nya psalmer därmed hade blivit god sedan motionen 1958 avslogs. Vidare uttrycktes önskemål om samverkan med andra kyrkor och samfund kring psalmboksförnyelse. Motionen antogs av kyrkomötet, som uppvaltade regeringen i frågan, och våren 1969 tillsattes en utredning inom utbildningsdepartementet, 1969 års psalmskommitté.⁵⁷

52 Motionär var Oscar Rundblom med flera. Nisser 2005 s. 45f.

53 Nisser 2005 s. 45f, 74f.

54 Dillmar s. 118.

55 Dillmar s. 120f; Göransson 1997 s. 131; SOU 1985:17 s. 76f.

56 SOU 1985:17 s. 74.

57 Motionärer var Ragnar Askmark samt Åke Andrén och Ragnar Holte. Nisser 2014 s. 33; Nisser 2005 s. 46f.

Ledamöter utsågs, och det första uppdraget blev att utarbeta ett tillägg till psb 1937. Tillägget skulle avse ”både psalmtexter och psalmmelodier att prövas och brukas i Svenska kyrkan intill dess en allmän revision av *Den svenska psalmboken* företagits”.⁵⁸ Psalmskommittén fick tillgång till det material som Hymnologiska institutet samlat in.⁵⁹ Kommittén efterlyste också nya psalmer aktivt genom många olika kanaler och åtgärder, bland annat genom att försöka engagera nya psalmskapare, inte minst kvinnor. Cirka 1 500 texter togs emot. Utländska sångböcker inventerades och översättningar gjordes.⁶⁰ Ur detta stora material gjordes urval till kommande publikationer.

1976 fick psalmskommittén regeringens uppdrag att utarbeta förslag till en revision av psb 1937 och kb 1939. Arbetet inleddes med att Statistiska centralbyrån i en enkät till präster och kyrkomusiker frågade vilka psalmer i psb 1937 som fallit ur bruk och som därför ansågs möjliga att slopa i en ny psalmbok. På basis av enkätsvaren föreslog kommittén i betänkandet SOU 1981:50 vilka psalmer som skulle slopas, drygt 200, och vilka som skulle behållas, vissa oförändrade och andra med förslag till bearbetning.⁶¹ 1979 tillkom uppdraget att delta i arbetet i den ekumeniska gruppen Sampsalm.⁶²

Nya böcker – tillägg och försöksmaterial

17 psalmer med koraler från Hymnologiska institutet, ett häfte med ny-skrivna psalmer, utgavs 1965. Här bidrog tre av de psalmskapare som ingått i kommittén för *Kyrkovisor* 1960: Anders Frostenson med 10 texter, Eva Norberg med en text och Britt G. Hallqvist med en

58 Nisser 2005 s. 77f; 1968 hade en kyrkohandbokskommitté tillsatts, och mellan dessa båda kommittéer etablerades ett nära samarbete, speciellt om psalmer för kyrkliga handlingar och psaltarpsalmer; Göransson 1997 s. 143; SOU 1981:51 s. 3; SOU 1985:17 s. 35.

59 Nisser 1987 s. 21, 25.

60 SOU 1985:17 s. 40f.

61 SOU 1981:50, förord, s. 3–5; SOU 1985:17 s. 33–35.

62 SOU 1975:2 s. 3; SOU 1985:17 s. 99; Göransson 1994 s. 123.

översättning,⁶³ samt Bo Setterlind med två texter och Olov Hartman med en text. Dessa fem författare, översättare och bearbetare kom att medverka i flertalet böcker under hela perioden med psalmboksarbete.⁶⁴ Nya koraler ingår, de flesta av svenska tonsättare som Lars Edlund, Ingmar Milveden, Torsten Sörensson och Gunnar Thyrestam. Flera av melodierna innebar nytänkande i fråga om tonalitet och harmonisering. Reaktionerna blev blandade; medan vissa upplevde melodierna som svåra, tyckte andra att de fungerade även för församlingssång. I yngre kretsar efterlystes folklig och enkel sång, bland annat av Lars-Åke Lundberg.⁶⁵ Fem av psalmerna i häftet ingår i psb 1986.⁶⁶

71 *psalmer och visor. Försökshäfte utgivet av 1969 års psalmskommitté* utkom 1971 och var den första publikation som utgavs av 1969 års psalmskommitté, ett förarbete för det tillägg till psb 1937 som kommittén skulle utarbeta. Försökshäftet har annan disposition och andra rubriker än psb 1937, och denna grundstruktur skulle i huvudsak gälla även för kommande psalmbokstillägg och psalmbok liksom för frikyrkornas försöksböcker.⁶⁷ Numreringen anslöt till psb 1937 och började alltså med nummer 613.

Spännvidden i häftet är stor både i fråga om texter och musik.⁶⁸ Här finns medeltida hymner, traditionella koraler i ”restaurerad” form, nutida psalmer och andliga visor.⁶⁹ I förordet påpekas att gränserna mellan olika typer av andlig sång är svåra att dra men också att allt inte är avsett för gudstjänst; med detta åsyftades troligen främst den andliga visan, som genom detta häfte fick sitt genombrott inom

63 En översättning av en text av Christina Rosetti.

64 Övriga författare var John Nilsson och Elis Erlandsson.

65 Dillmar s. 133–135.

66 Göransson 1997 s. 134f; I Psb 1986: ”En dag jag lämnar mitt hem”, ”Det helga bröd på altarbordet vilar”, ”Guds rådslut från begynnelsen”, ”Sorlet har dött”, ”Tyst likt dagg som faller”.

67 Nisser 2005 s. 244.

68 71 *psalmer och visor* 1971, förord.

69 Exempel: Medeltidshymner – 637, 646, 673, ”restaurerade koraler” – 622, 631, 638, 681, nutida psalmer – 626, 634, 651, andliga visor – 661, 665, 667, 669.

Svenska kyrkan. Författarregistret upptar 34 namn och tonsättarregistret 42. 60 av psalmerna är skrivna av Anders Frostenson, Britt G. Hallqvist, Olov Hartman, Eva Norberg och Bo Setterlind. Sven-Erik Bäck, Roland Forsberg, Bertil Hallin och Karl-Olof Robertsson medverkar här med tonsättningar. Här introduceras två psalmer som fått stor spridning: ”Du som gick före oss”, nr. 666 och ”Guds kärlek är som stranden”, nr. 616. Den första skrevs av Olov Hartman till melodi av Sven-Erik Bäck som inledning till ett långt samarbete om psalmer dem emellan. Den andra skrevs av Anders Frostenson och tonsattes av Lars-Åke Lundberg – som en bossanova. Ackompanjemangsutgåvan innehåller både orgel- och pianosatser, och till vissa psalmer finns ackordanalys.

Två av psalmerna ingick i *Kyrkovisor*, sju i *17 psalmer och visor med koral* och fyra i *Psalm och Sång*.⁷⁰ 39 av psalmerna i häftet ingår i psb 1986 och två psalmer i tilläggen till psb 1986.⁷¹

Häftet prövades i ett antal församlingar. Religionssociologiska institutet gjorde en undersökning av hur försökshäftets texter och melodier uppfattades av både kyrkliga och icke-kyrkliga lekmän i olika åldrar och på fyra olika orter, totalt 160 personer. Deltagarna uppmanades att bedöma texternas begriplighet, melodiernas svårhetsgrad och innehållets tillämplighet. De deltagare som fick vara med och sjunga psalmerna bedömde melodierna mer positivt än de som enbart lyssnade och läste på egen hand. Melodin bedömdes i många fall mer positivt när man fick tillfälle att sjunga psalmen på nytt. Det första intrycket av texten tycktes däremot ofta bli bestående.⁷²

70 KV: ”De trodde att Jesus var borta”, ”Lova Herren sol och måne”, *17 psalmer*: ”De trodde att Jesus var borta, Lova Herren, sol och måne”, ”Det helga bröd på altarbordet vilar”, ”En dag jag lämnar mitt hem”, ”Guds rådslut från begynnelsen”, ”Sorlet har dött”, ”Tyst likt dagg som faller”, *Psalm och Sång*: ”De såg ej dig, blott timmermannens son”, ”De trodde att Jesus var borta”, ”Den store Mästarn kommer”, ”Sorlet har dött”.

71 Ps 2000:948 ”Maria”, sa’ Judas, Ps 2000:944 Se, nu stiger solen (med ny melodi).

72 Resultaten redovisades i SOU 1975:2 s. 39–41; SOU 1985:17 s. 38; Göransson 1997 s. 135.

50 *sånger och psalmer* är ett häfte som utgavs 1972. Det utarbetades inom SMF:s sångarförbund,⁷³ och redaktör för häftet var Bertil Wallin. Av förordet framgår att det var ”tänkt som ett första komplement till vår församlingssångbok [d.v.s. *Sånger och psalmer* (1951)] och syftar naturligtvis till en framtida revidering av denna”. Det användes tillsammans med *Sånger och psalmer*. Häftet innehöll ”församlingssånger med orgel [medan] sånger av viskaraktär eller ’manuskriptfärska’ sånger [kunde] förväntas i kommande utgåvor”. Dock utkom inga fler häften av denna typ. Häftet har enkelt utförande, med melodistämman och text och med alla verser inskrivna i notsystemet. Ingen ackompanjemangsbok gavs ut; i stället gavs hänvisningar till ackompanjemang i andra böcker vid varje psalm.⁷⁴ Häftet kan ses som en parallell i litet format till PoV 76 och PoV 82, som officiellt var tillägg till psb 1937 men som också ingick i ett arbete som syftade till psalmboksrevision.

Inga rubriker finns angivna i häftet, men psalmerna kan placeras in under rubrikerna från 71 *psalmer och visor* för att antyda häftets innehåll.⁷⁵ Här ingår såväl medeltida latinsk hymn som anglikansk 1800-talspsalm i svensk tolkning men också svenska och översatta sånger och visor skrivna fram till 1970. Sju äldre koraler som i musikupplagan av *Sånger och psalmer* står noterade i 4/4-takt har tagits in i häftet och ”restaurerats” rytmiskt och harmoniskt i enlighet med *Tillägg till Den svenska koralboken* (1965), och för ackompanjemang hänvisas till detta tillägg.⁷⁶ Sex psalmer ur psb 1937 som inte ingick i *Sånger och psalmer* togs in här.⁷⁷ En psalm hämtades ur *Koralmusik*

73 Inom SMF aktualiserades församlingssången detta år under mottot ”Sjung till Guds ära”, vilket också var titeln på en studiecirkelbok från Frikyrkliga studieförbundet 1972, där bland annat häftet 50 sånger och psalmer presenterades (s. 95 Södersten, En ny församlingssång).

74 50 sånger och psalmer 1972, förord.

75 Fader, Son och Ande 1–16, 32, 40, 47= 20 psalmer; Kyrkans år 17–31, 33–35, 39, 44, 48= 21 psalmer; Att leva av tro 36, 38, 41, 46= 4 psalmer; Kyrkan 42, 43, 45= 3 psalmer; Dagens och årets tider 49–50= 2 psalmer; Framtid och hopp 37= en psalm.

76 50 sånger: 4, 9, 10, 12, 25, 28, 29.

77 50 sånger: 1, 6, 15, 24, 33, 49 – 6 och 15 i ”restaurerad” form enligt koralbokstillägget utgivet 1965.

I,⁷⁸ en ur 17 psalmer med koraler⁷⁹ och åtta psalmer ur 71 psalmer och visor (1971), bland andra ”Du som gick före oss”, av Olov Hartman och Sven-Erik Bäck.⁸⁰ Nio av psalmerna ingår i *Kyrkvisor för barn* och i *Nu sjunger vi*. Vidare ingår fem sånger ur *Evangelisk körmusik* (AV, 1964)⁸¹ och sju ur *Andlig visa* (AV, 1969)⁸² liksom ur separatutgivna notblad och sångsamlingar samt en psalm ur *Psalm och sång* (1966).⁸³ Tyngdpunkten ligger på förnyelse av musiken. Flertalet texter är av äldre datum, men här ingår sammanlagt 16 texter av Anders Frostenson, Britt G. Hallqvist, Olov Hartman, Eva Norberg och Bo Setterlind. Både texter och musik av Bertil Wallin ingår. 19 av psalmerna kom att ingå i den ekumeniska psalmboksdelen 1986, sju i andra delen av psb 1986 och 15 i andra delen av PoS 1987.

Psalmer och visor, SOU 1975:2–4, var psalmkommitténs första betänkande, där psalmkommitténs förslag till psalmurval i ett psalmbokstillägg presenteras i tredje och fjärde volymerna.⁸⁴ Här gäller samma disposition och rubriker som i 71 psalmer och visor. 197 psalmer ingår, 57 av dessa ur 71 psalmer och visor, varav fem utan melodier.⁸⁵ Liksom i 71 psalmer och visor ingår här många psalmtyper och -stilar, flertalet psalmer nutida, oftast enklare och kortare än äldre psalmer. Slutrim var inte längre obligatoriskt och assonanser var van-

78 50 sånger: 27 Krist är uppstånden.

79 50 sånger: 34 Sorlet har dött.

80 50 sånger: 3, 14, 26, 30, 34, 40, 45, 46.

81 50 sånger: 13, 19, 35, 50, 43. Evangelisk körmusik innehåller dels traditionell repertoar för blandad kör inklusive äldre psalmer och hymner men även nyskrivna sånger, bl.a. fem texter av Anders Frostenson. Bernskiöld 2020 s. 168–173.

82 50 sånger: 7, 11, 22, 30, 34, 36, 42. *Andlig visa* är en studiebok för körer med större andel nytt material än EK. Här ingår bl.a. ”Halleluja, sjung om Jesus” och ”Vi ville dej se/Som grekerna bad”, en översättning respektive en egen text av Frostenson. Bernskiöld 2020 s. 177–179.

83 50 sånger: 2, 31, 38 ur *Sångarbladet* och *Mixturens* notblad, 47, 48 ur *Barnkörboken*, 43 ur *Psalm och sång*.

84 SOU 1975:4 innehåller ackompanjemang. Vidare hänvisningar görs enbart till SOU 1975:3.

85 Tre av dessa ingår tonsatta i PoV 82:752, 800, 830.

liga.⁸⁶ Författarregistret innehåller 71 namn och tonsättarregistret 76, många av dessa nya. De flesta texter fick sin egen melodi, enligt samma princip som i *Kyrkovisor*. Sju välkända frikyrkosånger togs med⁸⁷ liksom Voglers ”Hosianna” som främst tillhört körrepertoaren i Svenska kyrkan men som tagits in i *Kyrkovisor* och ingick i flertalet frikyrkosångböcker.⁸⁸ Efter remissbehandling presenterades förslaget samma år för kyrkomötet, som gjorde såväl strykningar som tillägg innan det fastställdes som första delen av tillägget till psb 1937,⁸⁹ *Psalmer och visor 76. Tillägg till Den svenska psalmboken del 1* (PoV 76).

Psalmer och visor 76 innehåller 138 psalmer och 14 läsepsalmer. 115 hade hämtats ur kommitténs förslag. 23 hade lagts till, bland annat sju kyrkoårspsalmer,⁹⁰ en medeltida morgonhymn,⁹¹ tre välkända sånger ur frikyrklig tradition⁹² och under egen rubrik sex nya bibelvisor, d.v.s. tonsatta bibelord med enkla melodier.⁹³ ”Läsepsalmer” är en särskild rubrik över 14 texter. 13 av dessa ingår i SOU 1975:3 med tonsättning, medan en text saknar melodi där (XIV).⁹⁴ Författarregistret upptar 70 namn och tonsättarregistret 68. Av Anders Frostenson, Britt G. Hallqvist, Olov Hartman, Eva Norberg och Olov Hartman ingår här 97 texter. Här ingår också bidrag av Ylva Eggehorn, bland annat ”Var inte rädd” (PoV 76:739), liksom av Tore

86 SOU 1985:17 s. 152f.

87 PoV 76: 646, 701, 702, 709, 727, 732, 737.

88 I. Selander 1979 s. 82.

89 60 psalmer i SOU 1975:3 ströks bland andra (numrering enligt betänkan- det): 5 medeltida latinska hymner ströks: 636, 668, 669, 675, 790. 5 andliga visor ströks, 2 av Hans Blennow 727, 750, 1 av Sydney Carter 787 och 2 av Jan-Arvid Hellström 746, 806. Etablerade 1900-talsförfattare, vars texter ströks var Karin Boye 714, Jan Fridegård 704, Hjalmar Gullberg 793, Ella Hillbäck 713, Lagerkvist 802, Harry Martinson 789, Nelly Sachs 617 och Anna-Greta Wide 730. 752 Inte med makt ströks men ingår i Ps 2000:833; Göransson 1997 s. 140–142; Se även PoV 76 förord.

90 PoV 76: 651, 657, 664, 674, 696, 733, 749.

91 PoV 76:682 ”Morgonens rodnad över bergen brinner”, en latinsk hymn från 700-talet. Även i KV: 781.

92 I. Selander 1979; PoV 76: 731, 738, 742.

93 PoV 76:745–750.

94 Göransson 1997 s. 142.

Littmarck, Lars-Åke Lundberg och Fred Kaan. 10 av psalmerna ingår även i SMF:s *50 sånger och psalmer* (1972).⁹⁵ PoV 76 togs i bruk första advent 1976 och användes till och med domssöndagen 1986.⁹⁶ Religionssociologiska institutet svarade även nu för en utvärdering.⁹⁷

Herren lever: Nya psalmer och sånger (HL) utgavs 1978. Boken var resultatet av ett samarbete mellan fem frikyrkor, MK, SAM, SBF, SMF, ÖM och Frikyrkliga studieförbundet. En arbetsgrupp bildades, och varje medlem var knuten till en referensgrupp i sitt eget samfund. En av ledamöterna var Torgny Erséus från SMF, även verksam som expert inom 1969 års psalmkommitté.⁹⁸

Boken beskrivs i en presentation, ett förord, som ”ett komplement till samfundens psalmböcker”. Här påpekas att en stor del av den äldre psalmskatten är gemensam för kyrkorna liksom att många psalmer i denna bok även finns i PoV 76. Detta sågs som ett tecken på att ”Den nya andliga sången är ekumenisk och gränsöverskridande till sin karaktär”. Boken blev ett uttryck för gemenskap mellan kyrkor i sångens form. Den var enligt förordet tänkt för alla åldrar; flera psalmer är enkla och bedöms kunna tilltala även barn.⁹⁹ Här påpekas också att disposition och rubriker har stora likheter med PoV 76. De flesta psalmerna är nutida och av såväl svenskt som internationellt ursprung.¹⁰⁰ Äldre psalmer som har jämn taktart och utjämnade notvärden i tidigare böcker har här rytmiserad form, liksom i korallbokstillägget 1965 och i *50 sånger och psalmer*. Boken innehåller 139 psalmer, numrerade 800–938. 35 av psalmerna är gemensamma med *50 sånger och psalmer*. 48 psalmer är gemensamma med PoV 76 om än med vissa textskillnader.¹⁰¹ 10 sånger ingår även i *Evangelisk körmusik* och 14 i *Andlig visa*.

95 PoV 76: 617, 621, 624, 644, 678, 679, 696, 699, 730, 733.

96 PoV 76, förord.

97 SOU 1985:17 s. 38.

98 Bernskiöld 2020 s. 195.

99 Exempel på nya sånger för barn: 811 ”Du Herre, vår Herre”, 813 ”Käre vår Herre”, 846 ”Hosianna, hipp hurra”.

100 *Herren lever*, Presentation; Bernskiöld 2020 s. 195.

101 Exempel på textskillnader mellan olika böcker: 50 sånger:23 och HL:852 ”Kristus är kommen” (Ö: Gunnar Eriksson), PoV 76: 651 ”Nu dagen är kommen” (Ö: Eva Norberg) och PoS/psb 1986:122 ”Dagen är kommen” (Ö: Eva

HL:830 ”Se, jag vill bära ditt budskap, Herre” (1970) publicerades först här. HL:891 ”Gud, för dig är allting klart” ingår här men hade först publicerats i *Andlig visa* 1969. Texten skrevs ursprungligen som en dikt 1937 och reviderades av författaren 1965. Den sjungs till en tysk koral skriven 1691.¹⁰² Den välkända protestsången ”Nej, låt dig ej förhårdna” av Wolf Biermann blev omstridd i urvalsarbetet men togs ändå med, som HL:919.¹⁰³ Här finns många influenser från andlig visa. Anders Frostenson, Britt G. Hallqvist, Olov Hartman, Eva Norberg och Bo Setterlind bidrog med 57 texter. Psalmer av Tore Littmarck och Lars-Åke Lundberg ingår liksom texter av Ylva Eggehorn, Margareta Melin och Fred Kaan, av den senare HL:912 ”Gud från ditt hus” och HL:836 ”Som du går oss till mötes”, en psalm som endast ingår i denna bok. Här ingår även tonsättningar av Gunno Södersten. En ny sångtyp var negro spirituals.¹⁰⁴ Boken fungerade både som församlingssångbok och koralbok, med orgelsatser och en del körsatser samt alla verser inskrivna i notsystemet. Boken var hårbunden och i stående format, större men tunnare än en vanlig ”bänkbok”. Den blev flitigt använd och kom under en period att användas som enda psalmbok i många gudstjänster.¹⁰⁵

SOU 1981:49–52 *Den svenska psalmboken* var psalmkommitténs nästa betänkande. *Förslag till Psalmer och visor, del 2*, SOU 1981:51, var rubriken på den tredje volymen. Uppdraget var att utarbeta förslag till ytterligare ett psalmbokstillägg med bland annat psalmer för

Norberg) är samma psalm. Psalmerna har latinskt ursprung och nådde Sverige via England, först som körsång men även i SMF:s sångbok 1896:37 ”O kommen, I trogne”. *Psalmernas väg* band 1 s. 318 (Inger Selander). I [Psalmbok.] Liberala katolska kyrkans tillägg ingår en tolkning till svenska, ps 901 Kommen i trogna.

102 Denna version ingår i AV 1969:63, medan texten ingår med annan melodi i *Sionstoner* 1972; Erséus 2006 s. 60; *Psalmernas väg* band 1 s. 246 (I. Selander).

103 Ingår i original i *Fred, frid, frihet* s. 53, i översättning i Ps 2000:824; Bernskiöld 2020 s. 196; *Psalmernas väg* band 4 s. 129 (K. Karlsson).

104 Exempel: 847 ”Det ljus som liv åt världen gav” (PoV 76:736); 867 ”Var du med/Were you there”; 932 ”My Lord, what a morning” (PoV 82:891). Negro spirituals ingick även i PoV 82.

105 Bernskiöld 2020 s. 195f.

kyrkliga handlingar samt psaltarpsalmer och cantica för växelsång. Efter remissrunda och vissa förändringar fastställde kyrkomötet den andra delen av tillägget: *Psalmer och visor 82. Tillägg till Den svenska psalmboken del 2* (PoV 82).

Psalmer och visor 82 innehåller 156 psalmer och sju läsepsalmer. Från SOU 1975:3 ingår 26 psalmer.¹⁰⁶ Fyra av läsepsalmerna i PoV 76 ingår här med tonsättning.¹⁰⁷ 130 psalmer i förslaget är alltså nytillkomna. Åtta doppsalmer och fyra vigselfsalmer togs in med egna underrubriker på avdelningen ”Kyrkan”. 11 begravningspsalmer fördes in under rubrikerna ”Livets gåva och gräns” samt ”Himlen”. En ny avdelning blev ”Psaltarpsalmer och cantica” med 22 psalmer. Psalmer på danska, norska och finska ingår under egna rubriker, fem psalmer per språk och de finska med svensk parallelltext. Kontakterna med andra nordiska psalmkommittéer var omfattande, och i PoV 82 ingår såväl originaltexter som översättningar från språken i Norden.¹⁰⁸ PoV 82 ”Herre Gud, dit dyre navn og ære” ingår här i original men i 50 *sånger och psalmer* liksom i *Herren lever* i svensk översättning av Bertil Wallin. Vidare tillkom sex negro spirituals i original, under egen rubrik.

Cirka hälften av psalmerna är översättningar, flest från engelska, bland annat av Fred Kaan. Från norska har åtta texter av Svein Ellingsen översatts. 40 av de svenska originaltexterna är daterade efter 1975, alltså tillkomna efter betänkandet SOU 1975:3. Anders Frostenson, Britt G. Hallqvist, Olov Hartman, Eva Norberg och Bo Setterlind svarade för flertalet översättningar men bidrog även här med egna texter, sammanlagt 69. En text av Per Harling och en av Jonas Jonson ingår. Roland Forsberg, Sven-Erik Bäck och Karl-Olof Robertson bidrog med tonsättningar. Här ingår sex psalmer med text av Olov Hartman och musik av Sven-Erik Bäck. Två gemensamma psalmer av Britt G. Hallqvist och Egil Hovland ingår, ”De skall gå till den heliga staden” PoV 82 837, och ”Jordens Gud,

106 Från PoV 76: 752, 756, 760, 779, 786, 790, 791, 799, 800, 804, 807, 810, 811, 812, 816, 817, 824, 826, 829, 830, 874, 835, 839, 851, 854, läsepsalm VII.

107 I, IV, VI och XIV, ingår här med nummer 756, 779, 799 och 800.

108 Nivenius s. 66ff.

stjärnornas Herre”, PoV 82:845, och de skulle följas av många fler. Samarbetet hade inletts med psalmen ”Måne och sol” 1974. Den skrevs på uppdrag av kyrkohandbokskommittén som *Laudamus* för familjegudstjänst¹⁰⁹ men ingick också i sampsalmsurvalet (se nedan) och togs in i den ekumeniska psalmboksdelen.¹¹⁰

15 av psalmerna i *71 psalmer med koraler* ingår även i PoV 82, och 15 psalmer i PoV 82 är gemensamma med *Herren lever*.¹¹¹

En psalm som visar på hur olika melodier kan ge olika karaktär åt en psalm och samtidigt illustrerar den musikaliska spännvidden i tilläggen är ”För att du inte tog det gudomliga” med text av Olov Hartman. Psalmen ingick i *71 psalmer med koraler* och i PoV 76:617 med Ingmar Milvedens melodi från 1970. I PoV 82 togs psalmen in med melodi av Börge Ring från 1975,¹¹² här som ps 617b. I *50 sånger och psalmer* (1972) och *Herren lever* (1978) ingår psalmen med Milvedens melodi, men i *Herren lever* även med Rings melodi.

PoV 82 togs i bruk första advent 1982 och användes t.o.m. domsöndagen 1986, alltså under fyra år, mot 10 år för PoV 76. Även denna del utvärderades av Religionssociologiska institutet, dock inte lika utförligt som den första delen.¹¹³

Sampsalm samt de nya psalm- och sångböckerna

Samtal om samverkan mellan Svenska kyrkan och SMF hade inletts 1971, och här hade även tankar på en gemensam psalmbok förts fram. I flera kyrkor och samfund diskuterades vid denna tid nya psalmer och psalmböcker, vilket gav gynnsamma förutsättningar för ekumeniska kontakter. 1976 inbjöd Svenska kyrkan och SMF

109 Se bl.a. *Den svenska kyrkohandboken*. Musik. Orgelutgåva. 1986 s. 181; SOU 1981:52 s. 9.

110 PoV 82, OH/SEB: ps 777, 789, 795, 821, 822, 829; BGH/EH: ps 837, 845.

111 PoV 82: 757, 779, 791, 800, 812, 816, 817, 824, 826, 830, 835, 837, 851B, 879, 904. 4 av dessa ingår även i *50 sånger och psalmer*: 757, 791, 835, 879.

112 Tidigare publicerad i Alla de övriga 31, sånghäfte utgivet av Tore Littmarck. *Psalmernas väg* band 1 s. 132 (H. Bernskiöld).

113 PoV 82, förord; Göransson 1994 s. 123; Göransson 1997 s. 144–146.

gemensamt övriga kyrkor och samfund till samtal om en ekumenisk psalmbok. Många mötte upp till dessa samtal, och efter fortsatta kontakter bildades arbetsgruppen Sampsalm två år senare av företrädare för 15 kyrkor, samfund och kristna rörelser: Adventistsamfundet, Evangeliska fosterlandsstiftelsen, Fribaptistsamfundet, Frälsningsarmén, Helgelseförbundet, Katolska kyrkan i Sverige, Liberala katolska kyrkan i Sverige, Metodistkyrkan i Sverige, Pingströrelsen, Svenska alliansmissionen, Svenska baptistsamfundet, Svenska Frälsningsarmén, Svenska kyrkan, Svenska missionsförbundet och Örebromissionen.¹¹⁴ Varje representant i Sampsalm var förankrad i en referensgrupp i det egna samfundet. 1982 tillsattes en samarbetsgrupp för psalmskommittén och Sampsalm som ett beredningsorgan för frågor som rörde den ekumeniska psalmboksdelen. Sampsalmsarbetet finansierades med anslag från utbildningsdepartementet och kyrkofonden.¹¹⁵

Inom Sampsalm var ambitionen inledningsvis att utarbeta en helt gemensam psalmbok för de 15 kyrkor och samfund som deltog i samarbetet. Beslutet blev dock att föreslå psalm- och sångböcker med en gemensam första del sammanbunden med en del för respektive kyrka och samfund eller grupp av samfund.¹¹⁶ En grundläggande princip var att de psalmer som valdes skulle vara förenliga med lära och tradition i alla deltagande kyrkor och samfund. De konfessionella skillnaderna visade sig dock vara små, och de nyare psalmerna hade redan från början fått stor spridning.

Som en del av underlaget för förslag till en gemensam psalmboksdel gjorde Sampsalm 1981 ett urval om 156 psalmer, psalmer som inte ingick i psb 1937. 124 psalmer var hämtade ur 14 samfunds egna psalm- och sångböcker och 32 ur *Herren lever*. Man ville lyfta fram olika sångtraditioner, vilket gav en viss dominans för äldre sång

114 Samtliga ledamöter i Sampsalm finns förtecknade i Dillmar s. 291; Bibeltrogna vänner (numera Evangelisk Luthersk Mission: ELM; Sångböcker: *Bibeltrogna vänners sångbok* 1937, *Lova Herren* 1988 och 2020) avböjde medverkan i Sampsalms arbete. Dillmar s. 291.

115 Dillmar 289–291; Nisser 2005 s. 78; SOU 1985:17 s. 35, 43.

116 Nisser 1987 s. 157; Nisser 2020 s. 29f; Bernskiöld 2020 s. 195, 197; SOU 1981:49 s. 87; SOU 1985:17 s. 99f.

och psalm. Urvalet förankrades i de olika samfundens referensgrupper.¹¹⁷ Därefter utarbetades ett förslag till gemensam psalmboksdel med 487 psalmer hämtade från samfundens psalm- och sångböcker inklusive psb 1937, från PoV 76 och PoV 82 och från *Herren lever*. I slutbetänkandet 1985 föreslogs ett urval om 325 psalmer till denna psalmboksdel.¹¹⁸

Den ekumeniska psalmboksdelen

15 svenska kyrkor och samfund enades alltså om ett förslag till en gemensam, ekumenisk psalmboksdel med 325 psalmer som med samma innehåll och numrering kom att ingå i alla de psalm- och sångböcker som utgavs 1986–1990. Denna del är gemensam för flertalet svenska kyrkor och samfund men ska inte betraktas som en självständig och komplett psalmbok. Gemensamma psalmer i samfundens tidigare böcker kunde förekomma i något olika versioner, och för dessa psalmer valdes nu *en* version så att de fick likalydande text och musik i alla böcker. Vissa äldre texter reviderades med varsamhet. Psalmkommittén svarade för bearbetningar av psalmer ur psb 1937/kb 1939 och tilläggen, medan Sampsalm svarade för bearbetningar av frikyrkliga sånger, såväl text som musik.¹¹⁹

182 psalmer hämtades ur psb 1937. En stor del av dessa psalmer ingick även i frikyrkornas psalm- och sångböcker, cirka 75 procent för EFS, SBF-ÖM, MK och SMF. I *Frälsningsarméns sångbok* och pingströrelsens *Segertoner* utgjorde dessa psalmer en mindre andel, eftersom dessa böcker innehöll mycket ”särmaterial” till följd av starka anglosaxiska influenser.¹²⁰ Ur tilläggen PoV 76 och PoV 82 hämtades 85 psalmer; ett 10-tal psalmer ur frikyrklig tradition ingick i den senare. 63 av dessa psalmer är gemensamma med den frikyrkliga försökspsalmboken *Herren lever*. 59 psalmer hämtades ur sampsalmsurvalet.

117 SOU 1981:52 s. 3–11; SOU 1985:17 s. 196; Psalmernas väg band 1 s. 90f (Per Olof Nisser).

118 SOU 1981:52 s. 4, 13–192, 194f; Bernskiöld 2020 s. 196.

119 SOU 1985:17 s. 43, 128, 138f.

120 I. Selander 1979 s. XII–XV; SOU 1985:17 s. 195f; Nisser 1987 s. 152, 158.

Av de fem psalmskapare som trädde fram redan i *Kyrkovisor* 1960, Anders Frostenson, Britt G. Hallqvist, Olov Hartman, Eva Norberg och Bo Setterlind, ingår här 114 texter. Vidare ingår psalmer av bland andra Ylva Eggehorn, Jan Arvid Hellström, Lars-Åke Lundberg, Tore Littmarck, Sven-Erik Bäck, Roland Forsberg, Egil Hovland och Karl-Olof Robertsson, såväl texter som tonsättningar.

De kända julsångerna ps 116 ”Nu tändas tusen juleljus”, ps 118 ”Fröjdas vart sinne” och ps 121 ”När juldagsmorgon glimmar” togs in i den ekumeniska delen. De ingick i äldre barnsångböcker liksom i *Kyrkovisor för barn* och *Nu sjunger vi* samt i frikyrkornas böcker men inte i psb 1937.¹²¹

Samfundsböckerna

Andra delen av psalmböckerna utarbetades inom varje kyrka och samfund eller grupp av samfund och antogs sedan tillsammans med den ekumeniska delen. Psalmer som endast hade anknytning till något eller några samfund togs med i respektive samfundsdel.¹²² Vissa psalmer valdes dock till flera samfundsdelar, bland annat vissa psalmer ur sampsalmsurvalet som inte antagits till den gemensamma psalmboksdelen, men de fick nu olika nummer i de olika böckerna. Även i denna del strävade man efter samordning i fråga om text- och musikversioner.¹²³ Samma rubriker som i första delen gäller till stor del även i samfundsdelarna. Nedan presenteras de psalm- och sångböcker som givits ut med en gemensam första del, i tidsordning efter de första utgåvorna.

Den svenska psalmboken 1986 (psb 1986) behandlades och antogs av kyrkomötet 1986, inte av regeringen, eftersom rätten att besluta om kyrkans böcker hade överlåtits till Svenska kyrkan 1983.¹²⁴ Andra

121 SOU 1981:52 s. 3f, 8–11; SOU 1985:17 s. 195f.

122 Ordet samfundsdel används här om alla böcker som är antagna av såväl kyrkor som samfund.

123 PoS 1987, förord; I. Selander 1980 s. 13; En tabell över gemensamma psalmer i olika böcker ingår i *Psalternas väg* band 3 s. 253.

124 Nisser 1987 s. 36.

delen innehåller 375 psalmer, många ur den egna traditionen men även psalmer som ingår i andra samfunds böcker.¹²⁵ 180 av texterna är skrivna av Anders Frostenson, Britt G. Hallqvist, Olov Hartman, Eva Norberg och Bo Setterlind. Här ingår också texter av bland andra Ylva Eggehorn, Svein Ellingsen, Per Harling och Margareta Melin. Tre Taizé-sånger ingår i denna del. Rubriker som endast finns i psb 1986 är ”Barn och familj”, ”Psalmer på andra nordiska språk” och ”Liturgiska sånger”. 145 psalmer är gemensamma med andra delen av PoS, sex av dessa ur sampsalmsurvalet.¹²⁶

Liberala katolska kyrkan tog hela psb 1986 i bruk som ersättning för sin egen psalmbok från 1939.¹²⁷

Den svenska psalmboken med tillägg utgavs 1987 av EFS-förlaget. Evangeliska fosterlandsstiftelsen antog hela psb 1986 och kompletterade den med ett eget tillägg om 100 psalmer och sånger, 701–800. 74 psalmer hämtades ur *Sionstoner* (1972) och 10 psalmer ur sampsalmsurvalet, psalmer som inte valts till psb 1986. 11 texter av Anders Frostenson, Britt G. Hallqvist, Olov Hartman och Eva Norberg ingår. Tore Littmarck, Lars-Åke Lundberg och Göte Strandsjö bidrog här med psalmer.

Cecilia: Katolsk psalmbok, tredje upplagan av katolska kyrkans psalmbok, innefattar den ekumeniska psalmboksdelen och utgavs 1987 på Verbum Förlag. Andra upplagan hade utkommit 1950, men efter andra Vatikankonciliet 1962–1965 ersattes den cirka 1970 med en lösbladspärm, möjlig att komplettera.¹²⁸ *Cecilia* antogs av Stockholms katolska stift, d.v.s. katolska kyrkan i Sverige, Katolska liturgiska nämnden. Andra delen inleds med ”Den heliga Mässan”, mässans ordning. Nästa del är ”Kyriale”, melodier till mässans fasta led med texter på svenska och latin, Cec 326–424. Därefter följer avdelningen ”Psalmer och hymner” med 385 psalmer, Cec 425–810, motsvarighe-

125 *Psalternas väg* band 3 s. 523 f.

126 I. Selander 2006 s. 142; Ur sampsalmsurvalet: ps 532, 563, 599, 600, 649, 690.

127 E-post från Bertil Mebius-Schröder 2020.12.09; E-post från Krister Fast 2021.01.18.

128 *Cecilia* 1987, förord; I. Selander 1979 s. V; Om fjärde upplagan se nedan.

ten till samfundsdelarna i övriga psalmböcker. Här ingår 39 texter av Anders Frostenson, Britt G. Hallqvist, Olov Hartman, Eva Norberg och Bo Setterlind. Boken avslutas med avdelningen ”Kyrkans dagliga bön”, en ordning för tidegärdsbönerna, Cec 811–815.

Psalmer och Sånger (PoS) blev resultatet av ett ekumeniskt samarbete även om samfundsdelarna inom flera frikyrkor. 1984 bildades Frikyrkliga psalmskommittén inom Sveriges frikyrkoråd av företrädare för nio av de samfund som ingick i Sampsalmsgruppen: Adventistsamfundet, Fribaptistsamfundet, Helgelseförbundet, Metodistkyrkan i Sverige, Svenska alliansmissionen, Svenska baptistsamfundet, Svenska frälsningsarmén, Svenska missionsförbundet och Örebromissionen. Varje ledamot i kommittén var förankrad i en referensgrupp inom det egna samfundet.¹²⁹ I förarbetet gjordes utvärderingar av de psalmböcker som var i bruk inom samfunden, och psalmer föreslogs därefter av samfundens företrädare. Urval skedde genom majoritetsbeslut. 70 psalmer kvoterades mellan samfunden, som bidrog med sina egna val.¹³⁰ Den psalmboksdelen som utarbetades innehåller 459 psalmer, PoS 326–784.¹³¹ Av de psalmer i sampsalmsurvalet som inte tagits in i den ekumeniska psalmboksdelen togs 72 psalmer in. Den kompletta psalmboken *Psalmer och Sånger*, vars titel var ny för alla, antogs inom varje kyrka eller samfund och utgavs 1987. Här ingår 111 texter av Anders Frostenson, Britt G. Hallqvist, Olov Hartman, Eva Norberg och Bo Setterlind liksom texter av bland andra Ylva Eggehorn, Per Harling, Lars-Åke Lundberg och Margareta Melin samt av Fred Kaan och Svein Ellingsen. Bland tonsättarna kan bland andra Torgny Erséus, Gunno Södersten, Sven-Erik Bäck, Roland Forsberg och Egil Hovland nämnas. 145 psalmer är gemensamma med samfundsdelen av psb 1986. Två av psalmerna på norska i psb 1986 ingår i PoS i översättning: PoS 330 ”Gud, vår Gud, från fjärran land och nära”¹³² och PoS 375

129 SOU 1981:49 s. 87; Nisser 1987 s. 157; PoS 1987, förord.

130 PoS 1987, förord.

131 Bernskiöld 2020 s. 197f; Erséus 2006 s. 60f; I. Selander 2006 s. 44.

132 Psb 649 ”Herre Gud, dit dyre navn og aere”, översättning: Anders Frostenson – översättning av Bertil Wallin ingår i HL.

”Jesus, det skönaste”.¹³³ MK kompletterade PoS med åtta psalmer, PoS 936–943, fem ur sin tradition för speciella gudstjänstssammanhang och tre liturgiska sånger, gemensamma med Svenska kyrkan.¹³⁴

Segertoner (Seg), pingströrelsens sångbok utkom 1988 och ersatte upplagan från 1960. Den nya upplagan med den ekumeniska delen och en samfundsdel innehåller 695 psalmer och sånger, 329 sånger från den föregående upplagan och 366 nya. Rubrikerna ”Tillsammans med barnen”, Seg 627–637, och ”Bibelvisor och körer”, Seg 675–695, finns endast i denna bok. 41 psalmer ur sampsalmsurvalet ingår i samfundsdelen liksom sex psalmer som även ingår i andra delen av psb 1986.¹³⁵ För varje upplaga har antalet sånger ökat; den första utgåvan av Seg utkom 1914 och innehöll 61 sånger,¹³⁶ medan 1960 års utgåva innehöll 604 sånger. Här ingår 12 texter av Anders Frostenson, Britt G. Hallqvist, Olov Hartman och Bo Setterlind liksom sånger av bland andra Gun-Britt Holgersson och Göte Strandsjö.

Frälsningsarméns sångbok (FAS) utgavs 1990 och ersatte upplagan från 1959. Boken innehåller 870 psalmer och sånger. Avdelningsrubrikerna i samfundsdelen, som omfattar sångerna FAS 326–750, är ”Frälsning”, ”Helgelse”, ”Ordet och bönen”, ”Erfarenhet och vittnesbörd” samt ”Strid och kallelse till tjänst”. Den avslutande avdelningen har rubriken ”Körer” och innehåller 120 korta sånger, FAS 751–870, bibelvisor, sånger med en vers och separata refränger. En stor del av sångerna finns enbart i denna bok, men 24 av sångerna ingår även i andra delen av psb 1986 och 24 i sampsalmsurvalet.¹³⁷ Här ingår nio texter av Anders Frostenson, Britt G. Hallqvist och Eva Norberg liksom sånger av Göte Strandsjö.

133 Psb 650 ”Jesus, det eneste”, översättning Catarina Broomé.

134 Tullhage.

135 *Psalmernas väg* band 3 s. 523f.

136 En föregångare med titeln *Segersånger* utkom 1912. Gyll s. 4.

137 1996 utgavs en mindre bok, *Sångboken*, med 205 sånger, enligt förordet de mest önskade, för användning vid mindre samlingar och i extern verksamhet. Flertalet sånger är hämtade ur *Frälsningsarméns sångbok*.

Barnpsalmer i de nya psalmböckerna

I förslaget till gemensam psalmboksdel ingick ingen avdelning med barnpsalmer.¹³⁸ I flertalet av de tidigare samfundsböckerna ingick barn- och ungdomspalmer som egna avdelningar. Många av dessa psalmer var gemensamma. Tanken var nu att placera in alla psalmer med hänsyn till tema, och så skedde i den ekumeniska delen liksom i flertalet samfundsdelar. I psb 1986 infördes dock på förslag av Svenska kyrkans centralråd efter önskemål i remissvar rubriken ”Barn och familj” på avdelningen ”Tillsammans i världen” i samfundsdelen, för psalmerna psb 605–614. Här placerades sju psalmer ur SOU 1985:16¹³⁹ och tre tillkom: psb 609 ”Advent är mörker och kyla”, psb 612 ”Uppstått har Jesus”¹⁴⁰ och psb 613 ”Inför Guds himlatron”.¹⁴¹ Under rubriken ges också hänvisning till ett antal psalmer i första delen som bedömts som lämpliga även för barn.¹⁴²

I *Segertoner* finns rubriken ”Tillsammans med barnen” på avdelningen ”Tillsammans i världen”, Seg 627–637. Två av psalmerna är gemensamma med psb 1986 och PoS: Seg 633 ”Gud har skapat allting” och Seg 635 ”Vi sätter oss i ringen”. Här finns också hänvisning till ytterligare 14 psalmer som lämpliga för barn, 11 i första delen och tre i samfundsdelen: Seg 442 ”Dig vi lovsjunger, ärar”, Seg 443 ”Ett litet barn av Davids hus” och Seg 459 ”Det var i soluppgången”, gemensamma för flera böcker.

I PoS ingår nio av barnpsalmerna i psb 1986 under andra rubriker.¹⁴³ I *Frälsningsarméns sångbok* ingår två av dessa psalmer, FAS 717 ”Advent är mörker och kyla”¹⁴⁴ och FAS 743 ”Det gungar så fint”. I *Cecilia* ingår inga barnpsalmer.

138 SOU 1985:16 s. 13–27.

139 Psb 605, 606, 607, 608, 610, 611, 614. Psb 610, 611, 614 även KV:737 och PoV 76:708.

140 Nisser 1987 s. 49.

141 *Psalmernas väg* band 3 s. 43of (Sofia Wastesson).

142 Ps 116, 121, 133, 193, 210, 238, 255; Engström s. 136.

143 Nummer i psb 1986/PoS: 605/357, 606/618, 607/505, 608/714, 609/484 (melodi av Torgny Erséus), 610/680, 611/514, 612/520, 614/590.

144 Med melodi av Torgny Erséus.

Psalmbokstillägg 1994–2006

När den nya bibelöversättningen Bibel 2000 antogs, uppstod behov av att förnya Evangelieboken, vilket motiverade nya utgåvor av psb 1986 och PoS.¹⁴⁵ Psalmböckerna som helhet bibehölls, men en översyn av personregistren och namnuppgifterna vid psalmerna i båda böckerna gjordes.¹⁴⁶ Dessutom utarbetades tillägg, som bands samman med psalmböckerna. De nya utgåvorna utkom 2002¹⁴⁷ respektive 2003. Till psb 1986 utarbetades fristående tillägg som utgavs 1994 respektive 2006. För Liberala katolska kyrkan utgavs ett tillägg till psb 1986 1995. Tilläggen och den nya upplagan behandlas nedan.

Psalmer i 90-talet (Ps 90) utgavs 1994 av Svenska kyrkan som det första tillägget till psb 1986. Bakgrunden var att kyrkomötet i samband med att psb 1986 fastställdes beslöt att fristående supplement med tiden skulle utarbetas, som förnyelse och komplettering. En arbetsgrupp i hymnologi tillsattes, och denna grupp utarbetade ett förslag som antogs av Svenska kyrkans församlingsnämnd. Enligt förordet är tillägget ”ett kompletterande material för församlingens gudstjänstliv”. Disposition och rubriker hämtades från psb 1986 och numreringen börjar där EFS-tilläggets numrering slutar, Ps 90:801–923. Av de 123 psalmerna är cirka 40 skrivna före 1986 och cirka 60 efter. 16 av psalmerna ingick i PoV 76 och PoV 82 och fanns alltså med i diskussionerna inför psb 1986 men togs då inte med.¹⁴⁸ 15 psalmer ingår i andra delen av PoS från 1987.¹⁴⁹ 29 av psalmerna togs in i EFS-tillägget 2002 och 50 i Ps 2000 som del 2.¹⁵⁰ Av Anders Frostenson, Britt G. Hallqvist, Eva Norberg, Bo Setterlind och Olov

145 Evangelieboken ingår inte i Cec, FAS och Seg.

146 Torgny Erséus svarade för översynen på uppdrag av Verbum Förlag. Erséus 2003.

147 Tillägget utgavs av EFS.

148 Ps 90:806, 812, 824, 834, 842, 853, 864, 866, 869, 872, 877, 888, 897, 901, 906, 909. ”Se, nu stiger solen ur havets famn” ingår i Ps 90 med ny melodi (864, PoV 82:804).

149 Ps 90: 807, 811, 824, 837, 854, 859, 860, 876, 881, 888, 890, 892, 894, 921, 922.

150 Upphovspersoner i Ps 90 redovisas inte i tabellen nedan.

Hartman ingår 20 texter i Ps 2000. Bland andra Jan Arvid Hellström, Jonas Jonson och Göte Strandsjö har bidragit.

[*Psalmbok.*] *Liberala katolska kyrkans tillägg till den Ekumeniska Psalmboken* utgavs 1995. Detta är ett fristående häfte avsett för användning tillsammans med psb 1986. Det auktoriserades och utgavs ”med egna särpsalmer samt liturgiska psalmer och gradualer”, 32 psalmer och 20 liturgiska sånger.¹⁵¹ Här ingår flera psalmer som även ingår i andra böcker, några med vissa textskillnader. Bland författarna finns bland andra Ida Granqvist, Siri Dahlquist, Jeanna Oterdahl, Lina Sandell och Bo Setterlind. Flera kända äldre koraler ingår.¹⁵²

”EFS-tillägget”, utgavs av EFS 2002 och ersatte det förra tillägget. I samband med att en ny upplaga av psb 1986 skulle utges, beslöts inom EFS att psalmbokstillägget från 1987 skulle omarbetas radikalt. En arbetsgrupp tillsattes på initiativ av EFS under ledning av Verbum förlag. I gruppen ingick företrädare såväl för EFS som för Svenska kyrkans musikråd. Tillägget antogs av EFS styrelse. Det omarbetade tillägget infogades i en översedd upplaga av psb 1986, utgiven av Verbum 2002 med psalmnumren EFS 701–800, alltså samma nummer som i tillägget 1987.

I riktlinjerna för arbetet angavs bland annat att urvalet skulle ”omfatta nyare och ofta sjungna sånger” och i hög grad vara riktat till ungdomar. De mest sjungna sångerna i EFS-tillägget 1987 skulle behållas. En förhoppning att tillägget skulle bli användbart även inom Svenska kyrkan som helhet uttrycktes. I koralbokens förord redovisas att ”urvalet gjordes bland sånger som redan var brukade och beprövade”.¹⁵³

Tillägget följer psalmbokens disposition, och närmare en tredjedel av psalmerna finns på avdelningen ”Att leva av tro”. Andlig visa och karismatisk lovsång dominerar – enkla sånger i fråga om såväl text som musik och lämpliga att sjunga i andakter och andra mindre samlingar. Ett 30-tal av psalmerna tillhör en nyare repertoar

151 LKK 801–822, 901–920.

152 E-post från Bertil Mebius-Schröder 2020.12.09; E-post från Krister Fast 2021.01.18.

153 Koralboken. Tillägg 701–800, förord.

och hämtades ur en rad olika sånghäften och -böcker som Taizé- och Ionasånger, *Hela världen sjunger* och *I Guds vind*. Även satser ur nutida mässor som *Mässa i viston*, *Apokalyps* och *Mysterium* ingår.¹⁵⁴ Många av dessa sånger var redan välkända bland konfirmander och andra ungdomar bland annat från s.k. stiftssångböcker, utarbetade i enskilda stift, tänkta att vara komplement till psalmboken.¹⁵⁵ 18 av psalmerna ur EFS-tillägget behölls,¹⁵⁶ 12 av dessa hämtade ur EFS sångbok *Sionstoner* (1972), bland andra rörelsens profilpsalm EFS 2002:720 ”Med Gud och hans vänskap” av Carl Olof Rosenius, här med åtta verser,¹⁵⁷ och en psalm med text av Lina Sandell, EFS 2002:722 ”Ge oss än en stund av nåd”. Här ingår fem texter av Britt G. Hallqvist, Eva Norberg och Bo Setterlind. Psalmer av Tomas Boström, Per Harling och Tore Littmarck ingår liksom texter av Ylva Eggehorn och Christina Lövestam. Sex Taizé-sånger och tre Iona-sånger ingår.

29 av psalmerna är hämtade ur Svenska kyrkans tillägg Ps 90.¹⁵⁸ 24 av psalmerna ingår i andra delen av PoS 1987, två med vissa skillnader i text eller melodi.¹⁵⁹ Sju av tilläggets psalmer ingår i *Cecilia*,¹⁶⁰ nio i *Frälsningsarméns sångbok*¹⁶¹ och 14 i *Segertoner*.¹⁶² Fem psalmer ingick i sampsalmsurvalet.¹⁶³ Tillägget är inte formellt antaget av Svenska kyrkan, men Verbums psalmboksutgåva med detta tillägg

154 EFS 2002: 709, 762, 765.

155 T.ex. Göteborgs stifts sånghäfte, utgivet av en arbetsgrupp 1994, senare utgivet av Argument förlag med titeln *Sjung till vår Gud* (1998).

156 EFS 2002: 712, 716, 720, 722, 732, 734, 735, 737, 740, 743, 747, 750, 751, 755, 775, 783, 784, 785.

157 Ingår med 3 verser i den ekumeniska delen, som ps 59.

158 En av dessa, 712 ”O Gud, som skapat vind och hav”, ingick även i EFS-tillägget 1987.

159 EFS 2002: 702, 705, 706, 712, 713, 714, 715 (Psb 1986:650 på originalspråk), 716 (viss textskillnad mot PoS 386 ”Namnet Jesus”), 722, 732, 734, 736, 739, 740, 743, 745, 747, 749, 751, 755, 768, 774, 784, 791, 792. 7 av de 12 sångerna ur ST ingår även i PoS: 716, 722, 734, 740, 747, 751, 784.

160 Cec 2013: 712, 715, 727, 736, 773, 777, 778.

161 FAS: 702, 713, 715, 716, 734, 736, 740, 751, 774.

162 Seg: 702, 712, 713, 714, 716, 734, 736, 743, 747, 758, 759, 768, 774, 791.

163 Sampsalmsurvalet: 732, 743, 747, 768, 784.

har fått stor spridning och användning även inom Svenska kyrkan i enlighet med utgivarens intentioner.¹⁶⁴

”PoS-tillägget”, ett tillägg till *Psalmer och sånger* utgavs 2003. I samband med nyutgivning av PoS beslöt Sveriges frikyrkosamråd att psalmboken skulle kompletteras med ett tillägg. Behov hade uppstått genom att nya sånger och samfundshandböcker växt fram sedan PoS utgavs 1987. En psalmgrupp och en gudstjänstgrupp tillsattes med representanter för de kyrkor och samfund som står bakom boken och med uppdrag att utarbeta ett förslag.¹⁶⁵ Ordförande var Torgny Erséus och sekreterare Leif Tullhage.¹⁶⁶ Ett tillägg om 84 psalmer, PoS 785–868, utarbetades och antogs. Det ingår i en utgåva av *Psalmer och Sånger* 2003.¹⁶⁷

Psalmgruppen inledde arbetet med att skaffa sig överblick över nya sånger och psalmer, bland annat Svenska kyrkans tillägg Ps 90 och andra samfunds böcker. 15 av de psalmer som valdes ingår i Ps 90.¹⁶⁸ I PoS 1987 finns inga sånger från Taizé, och 10 Taizé-sånger valdes nu ut liksom fyra Iona-sånger.¹⁶⁹ Liturgiska sånger och partier ur nutida mässor, som *Mässa i viston*, sågs som angelägna, eftersom de sjungs alltmer i flera samfund.¹⁷⁰ I tillägget ingår åtta texter

164 Nisser och S-Å. Selander s. 24.

165 Titelblad och förord till PoS 2003; Bernskiöld 2020 s. 198; Sedan 1987 hade vissa förändringar i samfundsstrukturen skett, vilket framgår av den nya upplagans titelblad. FB, HF och ÖM gick samman 1997 och antog då samfundsnamnet Nybygget; de 2 förstnämnda hade gått samman 1994. 2002 ändrades namnet till Evangeliska frikyrkan. SMF hade 2003 bytt namn till Svenska missionskyrkan/SMK. Antalet samfund blev därmed 7, och gruppen bestod av företrädare för dessa samfund. Därefter har ytterligare förändringar skett: 2011 bildades Gemensam framtid genom samgående mellan MK, SBF och SMK. 2013 ändrades namnet till Equmeniakyrkan. Samma år blev SFA ett eget distrikt i Equmeniakyrkan för att 2015 upphöra som samfund och uppgå i Equmeniakyrkan.

166 *Psalmer och Sånger* 2003, redaktionella uppgifter; Bernskiöld 2020 s. 198.

167 Tillägget utgavs också separat med titeln *Lovsjung vår Gud. Tillägg till Psalmer och sånger*. Örebro: Libris 2004.

168 PoS-tillägg: 788, 791, 794, 803, 804, 806, 809, 818, 820, 831, 838, 841, 843, 850, 851 (psb 86:651 i original).

169 PoS-tillägg, Taizésånger: 790, 805, 822, 824, 834, 835, 840, 864, 855, 868, Ionasånger: 791, 798, 842, 846.

170 PoS-tillägg: 785, 802, 821 m.fl.

av Anders Frostenson, Britt G. Hallqvist och Eva Norberg. Andra författare som kan nämnas är Ylva Eggehorn, Per Harling, Jonas Jonson, Fred Kaan, Christina Lövestam och Margareta Melin.¹⁷¹ Här ingår också sånger av kyrkornas ”egna” sångskapare som Jan Mattsson och Tomas Boström.¹⁷² Flera psalmer hämtades från övriga Norden¹⁷³ liksom ett antal psalmer från kyrkor i tredje världen.¹⁷⁴ Ett par äldre sånger valdes, PoS 807 ”Ditt uppdrag, Jesus, är förvisst” (1913/Ö1948) och PoS 828 ”Det enda som bär” (1956).¹⁷⁵ Endast ett fåtal nyare lovsånger valdes med motivering att denna typ av sånger förnyas och byts ut i snabb takt.¹⁷⁶ Fem psalmer i PoS-tillägget ingår även i andra delen av psb 1986.¹⁷⁷

Psalmer i 2000-talet (Ps 2000) utgavs 2006 av Svenska kyrkan som det andra tillägget till psb 1986. Ett förslag utarbetades av en ny arbetsgrupp, där även Verbum förlag var företrätt. Ambitionen var att boken skulle vara ”en psalmbok för alla” med ”psalmer som speglar och känns angelägna i det samhälle där den används”.¹⁷⁸ Efter bearbetning antogs tillägget av Nämnden för kyrkolivets utveckling. Ny disposition och nya rubriker infördes. I förordet definieras boken som ett försöksmaterial. Den innehåller 116 psalmer, Ps 2000: 801–916, samt ett urval om 50 psalmer ur Ps 90, Ps 2000: 917–966. Urvalet gjordes inom Verbum förlag.

Många psalmer är nutida och hade inte ingått i någon tidigare svensk samfundspsalmbok. Här bidrar många nu verksamma psalmskapare som Tomas Boström, Ylva Eggehorn, Per Harling och Chris-

171 PoS-tillägg: Eggehorn 796, 818, 841, Harling 785, Jonson 788, 791, 843, 851, Kaan 800, 801, Lövestam 831, 837, Melin 808.

172 PoS-tillägg: Mattsson 825, 829, Boström 786, 794, 795, 867.

173 PoS-tillägg: 804, 806, 814, 823, 826, 832, 849.

174 PoS-tillägg: 793, 803, 815, 844, 857 (via Iona).

175 Erséus 2006 s. 63; I *Sånger och psalmer* 1951:542 ”Din rikssak, Jesus, är för mig”, i PoS-tillägget bearbetad av Gunnar Melkstam; Tullhage; I EFS-tillägget 1987 ingår ”Din rikssak, Jesus” som 724.

176 PoS-tillägget: 787, 789, 790, 792, 830, 853.

177 PoS-tillägget: 790, 801, 812, 817, 824. PoS 851 ingår i tillägget 2002 som 746 och i original i psb 1986, som 651 – dock med olika melodier.

178 ”Kristus vandrar”, s. 27.

tina Lövestam, och många nya namn förekommer dessutom. Vissa av psalmerna var dock publicerade i andra källor, även utländska, och här följer ett antal exempel.¹⁷⁹ Ps 2000: 817 ”Med hjärtats tillit” är en nyöversättning från tyska av en psalm av Dietrich Bonhoeffer, här med sju verser. Den finns tidigare tolkad till svenska, ”Av goda makter underbart bevarad”, med tre verser, och ingår i tre svenska psalmböcker.¹⁸⁰ Ps 2000:819 ”Sinnesrobönen” är en välkänd text i original sedan 1934 och ingår här med tonsättning och engelsk parallelltext. Ps 2000:833 ”Inte med makt” ingick i *Psalmer och visor* (1975)¹⁸¹ men togs inte in i psb 1986. Ps 2000:852 ”Jag dansar en morgon”, skriven 1963 av Sydney Carter, en andlig visa som är spridd och välkänd i original, togs här med i en tolkning till svenska.¹⁸² Ps 2000:847 ”Världen har rämnat” ingick i *Bönboken: Tradition och liv* (2003). Den psalm som av vissa anses vara Nordens äldsta, Ps 2000:887 ”Himlens timmerman”, skriven på Island på 1200-talet, översattes till svenska 2003. Den ingick sedan tidigare i flertalet övriga psalmböcker i Norden. Tre samiska psalmer med svensk parallelltext ingår här, en av dessa är Ps 2000:806 ”Solen och månen”, en parafras på ps 21 ”Måne och sol”. Andra psalmer hämtades ur körnoter och mässor.¹⁸³ Ett par visor och sånger kända från andra kontexter än kyrkans ingår också, som Ps 2000:820 ”Vägen till regnbågen”¹⁸⁴ och Ps 2000:830 ”Stad i ljus” liksom ett par sånger från film och teater.¹⁸⁵ Protestsången ”Uppmuntran”, Ps 2000:824, ingick i *Herren lever*.¹⁸⁶

Ur Ps 90 gjordes ett urval om 50 psalmer, som placerades som

179 Exempel: *Common Ground*, en ekumenisk psalmbok utgiven i Skottland.

180 Psb 1986:509, PoS 544, *Cecilia* 409.

181 Översatt till flera språk och ingår bland annat i Agape (sångbok utgiven av Kyrkornas världsråd).

182 I *Mera tillsammans* s. 92, ”Lord of the Dance”.

183 T.ex. Ps 2000:908 ”Gud är mysterium”, 896 ”Till ett” (Ungdomsmässan *Berörd* 1996), 882 ”Utan dej” (*Temamässa om sorg och solidaritet*), 814 ”Här vid stranden” (*Mässa vid stranden*).

184 I Cornelis Vreeswijk, *Samlade sånger*.

185 Ps 2000:851 ”Kärlekens tid” (*Sånger från andra våningen* 2000), 882 ”Kärleken som aldrig svek” (Musikalen *Kejsarinnan* 1999).

186 Bernskiöld 2020 s. 106.

andra del.¹⁸⁷ Psalmerna fick ny numrering som anslöt till Ps 2000, 917–966. I denna del behölls dispositionen från Ps 90 – hämtad från psb 1986. Nio av de psalmer ur PoV 76 och PoV 82 som tagits med i Ps 90 ingår även här,¹⁸⁸ liksom 10 psalmer som ingår även i andra delen av PoS.¹⁸⁹ 10 texter av Anders Frostenson och Britt G. Hallqvist ingår här liksom texter av Tomas Boström, Ylva Eggehorn, Per Harling och Lars-Åke Lundberg. Ps 2000 inklusive urvalet ur Ps 90 är på sikt tänkt att ersätta Ps 90.¹⁹⁰ Fem psalmer är gemensamma för denna del och tillägget till PoS 2003.¹⁹¹

Jämförelse mellan samfundsdelarna av psb 1986 och PoS samt tilläggen

145 av psalmerna är gemensamma för samfundsdelarna av psb 1986 och PoS.¹⁹² Åtta av dessa psalmer är skrivna före 1695, åtta före 1819 och 17 före 1937 – årtal för de tre officiella versionerna av *Den svenska psalmboken* före 1986 – psalmer som kan sägas ingå i en gemensam psalmskatt.¹⁹³ 112 psalmer är tillkomna efter 1937, flertalet från 1950-talets mitt och framåt. Många av dessa psalmer publicerades först i psalmböcker för barn, som *Kyrkovisor för barn* och *Nu sjunger vi*, samt i tillägg och ”försöksböcker”, som *Psalmer och visor 76* och *82* samt *Herren lever*. De introducerades därmed i flera olika kyrkor, innan de togs in i 1980-talets psalmböcker.¹⁹⁴ Fem psalmer ur sam-

187 Anges i tabellen som *Psalmer i 2000-talet:2*.

188 Ps 2000: 925, 930, 944, 945, 946, 948, 952, 955, 960.

189 Ps 2000: 925, 941, 946, 951, 955, 956, 957, 958, 964, 965.

190 Nisser och S-Å. Selander 2006 s. 21; Om Ps 2000: 917–966 se *Psalmernas väg* band 4 s. 220–256.

191 Ps 2000: 917, 918, 919, 927, 931.

192 I. Selander 2006 s. 44; Ps 695–700 är liturgiska sånger, som även ingår i *Kyrkohandbok för Svenska kyrkan*. De ingår inte i jämförelsen.

193 PoS/Psb 1986. Före 1695: 330/649, 376/354, 395/403, 398/364, 403/362, 449/404, 509/441, 660/575. Före 1819: 335/329, 381/349, 401/408, 522/474, 634/555, 665/567, 686/579, 722/616. Före 1937: 365/376, 375/650, 419/378, 430/393, 437/512, 459/416, 472/417, 478/414, 488/421, 491/645, 493/427, 503/451, 638/554, 667/572, 672/586, 691/585, 708/583.

194 Antal psalmer – KV 8, PoV 76:29, PoV 82:37, HL 16.

psalmsurvalet ingår bland de gemensamma psalmerna. Fyra av dessa är skrivna och en är översatt efter 1960.¹⁹⁵

I jämförelsen nedan ingår EFS-tillägget 2002 tillsammans med Ps 2000, trots att det inte antagits inom Svenska kyrkan, eftersom det används flitigt där, vilket framgår av journaler från olika kyrkor vid olika tidpunkter.¹⁹⁶ De 44 psalmer i Ps 90 som varken ingår i EFS-tillägget 2002 eller i Ps 2000:2 ingår inte i jämförelsen. I EFS-tillägget 2002 och i PoS-tillägget 2003 är 33 psalmer gemensamma. 24 psalmer ur samfundsdelen av PoS är gemensamma med EFS-tillägget 2002 och nio med andra delen av Ps 2000. Fem psalmer ur PoS-tillägget ingår i andra delen av Ps 2000, d.v.s. urvalet ur Ps 90.¹⁹⁷ Fem psalmer ur psb 1986 ingår i PoS-tillägget.¹⁹⁸ När samfundsdelar och tillägg till PoS och psb 1986 läggs samman och jämförs, visar det sig att 218 psalmer är gemensamma.

Såväl samfundsdelar som tillägg har utarbetats var för sig, men den stora andelen gemensamma psalmer tyder på ett stort ekumeniskt utbyte. Nutida psalmer, satser ur mässor, andlig visa, Taizé- och Ionasånger, karismatisk lovsång och sånger bland annat ur *Hela världen sjunger* och *I Guds vind* finns i tilläggen till båda böckerna. Andelen nyare psalm av de gemensamma psalmerna är större här än i den ekumeniska delen, där de olika kyrkornas tradition skulle beredas plats. Ett mindre antal äldre frikyrkliga sånger ingår både i EFS-tillägget 2002 och i PoS-tillägget 2003, ett tecken på släktskap mellan sångtraditionen i EFS och de kyrkor som står bakom *Psalmer och Sånger*.

De gemensamma psalmerna i tilläggen fördelar sig mellan avdelningarna i samfundsdelarna på följande sätt, redovisade i ordning efter antal:¹⁹⁹

195 PoS/Psb 1986: 330/649, 579/532, 651/563, 705/599, 782/690.

196 Se ovan s. 21; Psalmjournaler från tre kyrkor 2006 och 2009 liksom en kyrka från 2018–2019 visar på flitigt bruk. Karlsson 2011 s. 43; Wengblad.

197 PoS-tillägget: 788, 791, 804, 809, 843.

198 Psb 1986: 386, 429, 517, 680, 681.

199 Där rubriceringen skiljer mellan böckerna redovisas psalmerna enligt PoS.

- ”Att leva av tro”, 48 psalmer (22 procent)
- ”Kyrkoåret”, 31 psalmer (15 procent)
- ”Fader, son och ande”, 29 psalmer (13,5 procent)
- ”Kyrkan och nådemedlen”, 27 psalmer (12,5 procent)
- ”Framtiden och hoppet”, 17 psalmer (8 procent)
- ”Tillsammans i världen”, 15 psalmer (6,5 procent)
- ”Dagens och årets tider”, 14 (6,5 procent)
- ”Psaltarpsalmer”, 13 psalmer (6 procent)
- ”Lovsång och tillbedjan”, 12 psalmer (5,5 procent).
- ”Bibelvisor”, 12 psalmer (5,5 procent).

Proportionerna är i stort sett desamma som i samfundsdelens av PoS. Flest psalmer tillkom alltså på avdelningen ”Att leva av tro”, den avdelning som också är störst i samfundsdelarna. Här ingår många enkla och tematiskt allmängiltiga psalmer, obundna av kyrkoåret.

Psb 1986 och PoS i bruk

En komplett och säker bild av psalmböckernas bruk går knappast att få, men några studier och iakttagelser kan redovisas och genom dessa tycks vissa tendenser träda fram. Studier av bruket av PoS och psb 1986 under 1990-talet visade att den ekumeniska delen användes mest; 60 respektive närmare 70 procent av alla psalmval gjordes ur denna del, medan psalmerna i delen utgör cirka 40 procent av böckernas innehåll. De 100 mest frekventa psalmerna svarar i båda böckerna för cirka 40 procent av psalmvalen men utgör endast cirka 13 respektive 14 procent av böckernas innehåll.²⁰⁰ Psalmvalen fördelas alltså mycket ojämnt mellan psalmerna. Vidare framgår att de 10 mest valda psalmerna stod för lika många procent av valen – alltså 10 – både ur PoS och psb 1986, medan dessa psalmer utgör endast knappt 1,5 procent av alla psalmer. Tre av dessa 10 psalmer var gemensamma: 45 ”Jesus för världen”, 103 ”Bereden väg för Herren” och 248 ”Tryggare kan ingen vara”, alltså äldre psalmer. Nutida psalmer som ofta

²⁰⁰ Av 784 psalmer i PoS och 700 i psb 1986.

valts ur båda böckerna är 38 ”För att du inte tog det gudomliga”, 89 ”Se, jag vill bära ditt budskap, Herre” och 289 ”Guds kärlek är som stranden”.²⁰¹

2005 genomförde Inger Selander en enkätstudie till elva frikyrkoförsamlingar och fick liknande resultat som undersökningarna på 1990-talet. Här uppgavs endast ett fåtal val ur PoS-tillägget som utkommit två år tidigare.²⁰² Samma år gjordes en snabbenkät om favoritpsalmer i PoS inklusive tillägget från 2003 i samband med kyrkokonferens inom Svenska missionskyrkan. Följande tre psalmer fick topplacering: 89 ”Se, jag vill bära ditt budskap, Herre”, PoS 827 ”Se hur Gudsvinden bär” och PoS 837 ”Trosbekännelse”, alltså tre nutida psalmer, en ur den ekumeniska delen och två ur PoS-tillägget 2003 men ingen ur samfundsdelen.²⁰³ I en enkät om favoritpsalmer 2021 bland läsare av *Kyrkokörjournalen* placerades ”Trosbekännelse” (EFS 766) först, följd av ”Jag vill ge dig, o Herre, min lovsång” (EFS 702), som fick samma placering i psalmundersökningen av PoS 1992–1994. Nio av de tio första psalmerna på ”topplistan” ingår i tilläggen och en i *Ung psalm*.²⁰⁴ Psalmnoteringar från gudstjänster 2020 i Betlehemskyrkan, en Equmeniakyrka²⁰⁵ i Göteborg, visar att 47 procent av psalmerna valdes ur den ekumeniska delen och 33 procent ur PoS-tillägget, alltså endast 20 procent ur samfundsdelen. Här valdes också ett stort antal psalmer ur andra källor, bland annat ur sångdatabasen *Brukssånger*.²⁰⁶

Anna J. Evertsson genomförde 2011 en studie av psalmbokens användning inom Svenska kyrkan. Psb 1986 förutsätts vara huvudkällan för psalmval, men andra böcker är också i bruk. EFS-tillägget 2002 användes i 91 procent av pastoraten och Ps 2000 i 86, men psalmer valdes också ur en rad andra böcker, bland annat Taizé- och Iona-

201 Psalmundersökning 1992–1994; Karlsson 2002 s. 18–29.

202 I. Selander 2006 s. 47–51.

203 Wohlfeil.

204 Sköldberg.

205 Tidigare Svenska missionskyrkan.

206 Uppgifter från Ulrika Henkelman, musiker i Betlehemskyrkan.

sånger.²⁰⁷ Psalmjournaler från 2019–2020 i Hemsjö kyrka i Alingsås pastorat, Svenska kyrkan, visar att 55 procent av psalmvalen gjordes ur den ekumeniska delen och 33 procent ur tilläggen, alltså endast 12 procent ur samfundsdelen. Här finns också noteringar om att psalmer och sånger till betydande del även hämtades ur andra böcker.²⁰⁸

Psalmval för begravningsgudstjänster i Svenska kyrkan har studerats dels på 1990-talet, dels omkring 2020. Bruket är stabilt och traditionellt; tre psalmer dominerar helt, alla ur den första psalmboksdelen och alla från 1800-talet: 190 ”Bred dina vida vingar”, 249 ”Blott en dag” och 297 ”Härlig är jorden”. Ett fåtal nutida psalmer förekommer, som 172 ”De skall gå till den heliga staden”, 256 ”Var inte rädd” och 285 ”Det finns djup i Herrens godhet” liksom välkända årstidspsalmer. Samma psalmer väljs även vid frikyrkliga begravningsgudstjänster men där även vissa psalmer ur en frikyrklig tradition, som ps 261 ”Tack min Gud, för vad som varit”.²⁰⁹

Per Olof Nisser redovisar i sin artikel ”Enhetens polyfoni” att han kontaktat representanter för de samfund som använder psb 1986, *Cecilia*, *Segertoner* och *Psalmer och sånger* och ställt frågor om psalmböckernas bruk och eventuella tankar om revision av böckerna. Ingen av de tillfrågade redovisar konkreta planer på en omarbetning av psalmboken. Inom Svenska kyrkan används den ekumeniska delen mest. Från Pingst²¹⁰ uppges att användningen av *Segertoner* minskat; endast 20–30 procent av sångerna i *Segertoner* sjungs numera.²¹¹ Redan för 20 år sedan uppgavs i en lokal församling att lovsånger sjöngs mest och någon ”segerton” ibland – sångerna kallades så.²¹² Från Equmeniakyrkan uttrycktes en viss öppenhet för frågan.

207 Studien nämns även i avslutningen; Evertsson 2015 s. 92.

208 Uppgifter från Madeleine Wengblad, kyrkomusiker i Hemsjö kyrka.

209 Evertsson 2002 s. 51–53, Karlsson 2001 s. 21f; Lundkvist.

210 Nuvarande namn: Pingst – fria församlingar i samverkan.

211 Nisser 2021 s 35–37.

212 Karlsson 2001 s. 33.

Ny upplaga av Cecilia

Cecilia utgavs i sin fjärde upplaga 2013 av Stockholms katolska stift och Katolska liturgiska nämnden på Veritas förlag. Undertiteln är *Katolsk gudstjänstbok*, vilket uttrycker att gudstjänstens behov fått styra bokens utformning. Genom en enkät undersöktes vilka psalmer som sjungs och vilka brister i den tredje upplagan som behövde avhjälpas.²¹³ Boken omarbetades och omdisponerades därefter och är inte längre tvådelad med en ekumenisk del och en samfundsdel. Den innehåller 796 psalmnummer.

Boken inleds med ”Psalmer och hymner”, Cec 1–513. Därefter följer ”Den heliga Mässan”, mässans fasta delar som nu fått större utrymme.²¹⁴ ”Kyriale”, melodier till mässans fasta led, 514–610, följs av ”Psaltarpsalmer och cantica”, 611–796. 171 psalmer i den ekumeniska psalmboksdelen har behållits²¹⁵ och 57 i den andra delen av psb 1986. 118 psalmer av Anders Frostenson, Britt G. Hallqvist, Olov Hartman, Eva Norberg och Bo Setterlind ingår. Vidare ingår psalmer av Ylva Eggehorn, Per Harling, Lars-Åke Lundberg och Fred Kaan likom tonsättningar av Sven-Erik Bäck, Lars Edlund, Roland Forsberg och Egil Hovland.²¹⁶ 16 Taizésånger ingår, med titeln på originalspråket placerad först enligt önskemål från Taizékommuniteten – till skillnad mot psb 1986 och PoS.²¹⁷ Två Iona-sånger ingår och 19 psalmer från sampsalmsurvalet. I boken ingår även nyskrivna psalmer.

213 *Cecilia* 2013 s. 7.

214 Denna del är fastställd av den nordiska biskopskonferensen och den romerska gudstjänstkongregationen.

215 *Cecilia* 2013 s. 1278f.

216 Här och i tabellen nedan ingår alla psalmer i boken till skillnad mot *Cecilia* 1990, där psalmer i den ekumeniska delen räknas separat. Siffrorna blir därför inte jämförbara.

217 *Cecilia* 2013, förord; S-Å. Selander 2013 s. 172f; *Psalmernas väg* band 2 s. 548f och band 3 s. 523f; *Psalmernas väg* band 4 s. 18.

Psalm- och sångböcker för barn och ungdom 1989–2006

Till och med 1960 utgavs psalm- och sångböcker för barn och ungdom av enskilda samfund eller av samfund gemensamt. Därefter har barn- och ungdomspsalmböcker givits ut av förlag, och böckerna är inte knutna till något enskilt samfund.²¹⁸ De är oftast utformade som melodipsalmböcker med ackordanalys angiven, rikt illustrerade och med attraktiva omslag.

Barnpsalmboken med sånger och visor utgavs 1989 av Libris förlag och har ekumenisk profil. Boken innehåller 198 psalmer och sånger, tematiskt ordnade.²¹⁹ 95 psalmer är hämtade ur psb 1986 och PoS 1987, alltså knappt hälften. Numren i dessa psalmböcker anges vid respektive psalm. Här ingår texter av Anders Frostenson, Britt G. Hallqvist, Olov Hartman, Eva Norberg och Bo Setterlind. Bland övriga psalmskapare finns bland andra Per Harling, Lars-Åke Lundberg, Margareta Melin, Torgny Erséus, Gun-Britt Holgersson och Göte Strandsjö.

Nya barnpsalmboken är en ny upplaga som utgavs 2001 av Libris. Den innehåller 245 psalmer, en utökning med 47 psalmer, placerade sist i boken. Endast en av dessa är en psalm, ”Blott en dag”. Nya namn i denna upplaga är bland andra Kerstin Andeby, Christina Lövestam, Jan Mattsson och Karin Runow. Boken följer psalmbokens disposition, och vid vissa sånger ges referenser till Bibel 2000. Boken är utarbetad inom Libris förlag med viss extern medverkan.

Sånger för små och stora utkom också 1989 på Verbum förlag och var avsedd för Svenska kyrkans barnarbete. Boken innehåller 200 psalmer och sånger, alfabetiskt ordnade efter titel. 42 av sångerna är hämtade ur psb 1986 och PoS 1987, cirka 20 procent. En stor del av övriga sånger är profana barnvisor. Britt G. Hallqvist, Anders Frostenson, Lars-Åke Lundberg och Margareta Melin dominerar starkt bland upphovspersonerna, men bidrag finns också från bland andra

²¹⁸ Carcamo Storm s. 84–87.

²¹⁹ Engström s. 136f.

Per Harling, Jan Arvid Hellström, Bertil Hallin, Göte Strandsjö och Egil Hovland.

Kyrksång utgavs 2001, enligt förordet som ”en efterföljare till *Kyrkovisor för barn* och *Sånger för små och stora*” 2001. Den innehåller 213 psalmer och sånger. 51 texter är skrivna av Anders Frostenson, Britt G. Hallqvist och Eva Norberg. Här ingår också psalmer av bland andra Per Harling, Margareta Melin, Lars-Åke Lundberg och Tomas Boström. I boken ingår 40 psalmer ur psb 1986 och 38 ur PoS, cirka 20 procent. Numren i psalmböckerna anges vid respektive psalm. Boken har tematisk uppställning, som i stort anknyter till psalmböckerna. Referenser finns till Bibel 2000 och *Bibel för barn* vid varje sång; i förordet anges att boken kan ses som ett komplement till *Bibel för barn*, som liksom *Kyrksång* är illustrerad av Ulf Löfgren. Boken är utarbetad av en projektgrupp inom Verbum förlag.

Urvalet i *Kyrksång* och *Nya barnpsalmboken* har stora likheter, men i den senare finns något fler sånger som kan ha konfirmander och andra ungdomar som målgrupp. 62 sånger är gemensamma.

Ung psalm utgavs av Libris förlag 2006. Som titeln anger är ungdomar målgrupp för boken, vilket framhävs även genom omslag och illustrationer. Urvalet har gjorts av en redaktionsgrupp inom förlaget i samarbete med ett stort nätverk som både gav förslag och skrev nytt. Sånger ur många olika kyrkliga traditioner ingår, vilket ger en tydlig ekumenisk profil. Större delen av innehållet är nutida, en del nyskrivet, med flera psalmer ur psalmbokstilläggen och endast ett fåtal ur psb 1986. Flera sånger ur *Hela världen sjunger* ingår, liksom sånger från Taizé och Iona. Ett stort antal sånger ingår med engelsk originaltext. Per Harling, Tomas Boström, Ylva Eggehorn och Christina Lövestam finns bland upphovspersonerna. Endast en text vardera av Anders Frostenson, Olov Hartman och Eva Norberg ingår. Även populära profana sånger ingår.²²⁰ Boken är en melodipsalmbok med ackordanalys, ”310 sånger att sjunga till gitarr eller piano”. Ett antal körsatser ingår också²²¹ liksom en grepptabell för

220 Av Eva Dahlgren, Ted Gärdestad, Björn Skifs, Marie Fredriksson.

221 *Ung psalm*, förord och baksidestext.

gitarr. Vid psalmerna finns också kommentarer, bibelhänvisningar och böner. Disposition och rubriker har utformats med hänsyn till den tänkta användningen och följer ingen officiell psalmbok. Olika register underlättar sökning.

Hela familjens psalmbok utgavs 2013, alltså sedan psalmbokstilläggen kommit ut. Mycket är gemensamt med *Nya barnpsalmboken* och *Kyrksång*. Britt G. Hallqvist, Anders Frostenson, Lars-Åke Lundberg och Margareta Melin är framträdande även här, och en ny person är Anita Bohl. Boken innehåller 200 sånger, varav 52 ur psb 1986 och 14 ur tilläggen, 53 ingår i PoS och sju i tillägget.²²² Boken har egen disposition. Den utgavs av Libris förlag.

Kanske kan de 30 sånger som är gemensamma för *Kyrksång*, *Nya barnpsalmboken* och *Hela familjens psalmbok* betraktas som en form av psalmkanon för barn, psalmer av ekumenisk karaktär. Ett 20-tal av dessa sånger är välkända barnpsalmer, psalmer för kyrkoåret, årstiderna och dagens tider liksom psalmer om trygghet och bön samt ett antal ”stampalmer”.²²³

Om psalmkommittéer och psalmskapare i de olika böckerna

Bakom den positiva utveckling av psalmskapandet som tog sin början under 1950-talet fanns ett antal personer som skulle bli betydelsefulla under en lång period, dels genom insatser i arbetsgrupper och psalmkommittéer, dels genom att skriva och tonsätta. En ekumenisk anda rådde, och utbytet av psalmer och sånger mellan kyrkorna och samfunden var stort. Anders Frostenson hade medverkat med texter redan i psb 1937, och därefter i den ekumeniska sångboken *Gemenskap* 1945, i SMF:s sångbok *Sånger och psalmer* 1951, i SBF:s och ÖM:s *Psalm och sång* 1966 och i EFS *Sionstoner* 1972, böcker som skulle ersättas av nya böcker under 1980-talet. Han blev därmed en brobyggare till nästa stora psalmperiod och en centralgestalt under lång

²²² Om tilläggen se nedan.

²²³ Begreppet ”stampalmer” används av biskopsmötet, enligt Engström s. 141.

tid. Harald Göransson och Lars Edlund var drivkrafter i arbetet på *Koralmusik*.²²⁴ Anders Frostenson, Britt G. Hallqvist, Eva Norberg och Olov Hartman bidrog med texter i dessa häften. 1965 utkom *Tillägg till den svenska koralboken 1939* och 1969 *Väckelsetidens melodier*, och Harald Göransson medverkade även här. Dessa publikationer har befintliga koraler i fokus.

Anders Frostenson och Harald Göransson var initiativtagare till Hymnologiska institutet som bildades 1960. De blev också ledamöter i 1969 års psalmkommitté, där Ulf Björkman var ordförande fram till 1979, då han efterträddes av Olle Nivenius. Per Olof Nisser ingick i kommittén, först som ledamot och senare som expert och sekreterare. Experter var också bland andra Torgny Erséus, Olov Hartman och Inger Selander.²²⁵ 1978 bildades arbetsgruppen Sampsalm av företrädare för 15 kyrkor och samfund med Ulf Björkman som ordförande och Torgny Erséus som sekreterare. Inger Selander anlätades även här. 1982 bildades en samarbetsgrupp för Sampsalm och 1969 års psalmkommitté med Ulf Björkman som ordförande och Per Olof Nisser som sekreterare.

Parallellt med det officiella psalmboksarbetet och helt ekumeniskt växte den andliga visan fram. Viktig i denna process var bland andra Lars-Åke Lundberg, men även Anders Frostenson och Harald Göransson bidrog aktivt på olika sätt. Böcker och häften utgavs i stort antal. Som ett av de första stegen på vägen mot 1980-talets nya psalmböcker kan barnpsalmboken *Kyrkovisor för barn* med många nya psalmer ses. Anders Frostenson, Britt G. Hallqvist och Eva Norberg ingick i arbetsgruppen tillsatt 1956, och de bidrog även med texter till boken. I gruppen ingick även Harald Göransson. Hymnologiska institutets verksamhet med insamling av psalmer och koraler blev också betydelsefull för det psalmboksarbete som väntade.

Som bilaga ingår en tabell över betydelsefulla psalmskapare och deras medverkan i olika böcker och häften, av utrymmesskäl endast ett begränsat urval. Antal psalmtexter respektive melodier anges.

²²⁴ *Koralmusik* s. 5; Ytterligare två häften utgavs. Dillmar s. 3–12.

²²⁵ SOU 1981:49 s. 3f, SOU 1985:17 s. 34.

Tabellen upptar de psalm- och sångböcker som behandlas i denna text, och psalmskaparna är ordnade efter deras första medverkan i någon av dessa böcker, indelade efter textskrivande och tonsättning. Anders Frostenson, Britt G. Hallqvist, Olov Hartman, Eva Norberg och Bo Setterlind intar en särställning genom sitt omfattande psalmskapande, och de står därför högt upp i tabellen. De nämns också i textavsnitten om de olika böcker där de bidrog med uppgift om summan av deras psalmer. En förändring sker över tid; andelen texter av dessa fem författare minskar och nya psalmskapare tillkommer.

Avslutande kommentarer

När detta skrivs pågår förarbete för en eventuell ny psalmbok eller psalmbokstillägg för Svenska kyrkan. Flera motioner till kyrkomötet har behandlat psalmboken ur olika aspekter. Efter en motion 2011 om psalmbokens användning uppdrog kyrkostyrelsen åt Anna J. Evertsson att göra en förstudie. Denna studie visar att psalmboken fyller en viktig funktion i kyrkolivet men också i många fler sammanhang: i kultur- och samhällsliv, dit bland annat körverksamhet och skola hör, liksom för den enskilde.²²⁶

Kyrkomötesmotioner 2016 och 2018 med förslag till psalmboksrevision ledde till att ett förarbete påbörjades 2018. Året därpå tillsattes en arbetsgrupp, ledd av Henrik Tobin. Gruppen skulle fortsätta det förarbete som påbörjats och inrikta sig på bland annat psalmanvändning och ekumeniska perspektiv. En enkät till ett urval av församlingar om bruket av psalmer genomfördes. För att undersöka möjligheterna till ekumenisk samverkan i det kommande psalmboksarbetet togs kontakter via Sveriges kristna råd, och överläggningar hölls mellan Svenska kyrkan, Ekumeniakyrkan och Pingst. Kontakt togs också med Katolska kyrkan. Förutsättningar för ett nytt gemensamt psalmboksprojekt tycks inte finnas på samma sätt som under 1970- och 1980-talen, men värdet av ekumenik på

²²⁶ Evertsson 2015 s. 90–100.

psalmmrådet har betonats i dessa kontakter. Samfundspsalmböckerna tycks ha svagare ställning än förr, och sånger förmedlas till stor del genom andra kanaler som inte behöver vara knutna till samfund.²²⁷

När förra psalmboksrevisionen inleddes, rådde stor brist på ny psalm. Idag är tillgången god: utgivning sker som tidigare i tryckt form, och utbudet på internet är stort. Nya psalmer och sånger skrivs och publiceras både lokalt och på psalmdatabaser som t.ex. Bruks-sånger och Psalmportalen. Omsättningen är stor och snabb, och det är svårt att skaffa sig överblick. Det finns gott om komplement och alternativ till de officiella psalm- och sångböckernas innehåll. Nutida lovsånger utgör i många kyrkor en stor del av församlingens sångrepertoar. I många kyrkor projiceras psalm- och sångtexter på bildskärm eller duk, och psalmböcker delas inte alltid ut.²²⁸ Samtidigt som vissa kyrkor alltså använder sina officiella psalmböcker allt mindre har alltså Katolska kyrkan i Sverige gett ut en ny upplaga av *Cecilia* i en del, en bok utformad efter gudstjänstens behov. Den tvådelade psalmboksformen med en ekumenisk del har alltså lämnats men många gemensamma psalmer har behållits. Kardinal Anders Arborelius formulerar i förordet vikten av att alla kyrkor och samfund har en gemensam psalmskatt: ”Även om numreringen inte är densamma, så är vår ekumeniska psalmskatt ett hoppfullt tecken på den enhet vi ber om och hoppas på.”²²⁹

227 *Svenska kyrkan – psalmboksrevision* s. 9f; Nisser 2020 s. 34–36.

228 I. Selander 2006 s. 53.

229 *Cecilia* 2013, förord.

Summary

Common Hymns – in Different Books: An attempt to an Inventory

The present study constitutes an annotated inventory of hymnals and hymn collections in Sweden since the middle of the twentieth century. The material draws on books published by all Christian denominations during the period in question and sheds light on ecumenical matters, adaptation of hymns to new contexts, as well as on tendencies and idiosyncrasies of different waves and inclinations of original hymn writing. Sub-categories, such as hymns for children and schools, and hymns in periods of changing religious and cultural landscapes are given particular attention. The text also studies the changing relationships between those who have issued and consolidated hymns and hymn collections of semi-official and official status. In the latter process individual authors and composers, church leaders, bishops, governments and commercial publishers may operate with different degrees of interaction.

Källor och litteratur

Psalm-, sång- och koralböcker

Förteckning över böcker som förekommer i texten.

Adventistsamfundet:

1914. *Sions sånger. Adventistsamfundets sångbok.*

[1987. *Psalmer och Sånger* – se Ekumeniska böcker.]

Bibeltrogna vänner (numera Evangelisk luthersk mission = ELM):

1917. *Bibeltrogna vänners sångbok.*

2020. *Lova Herren.*

Evangeliska fosterlandsstiftelsen:

1889. *Sionstoner.*

1972. *Sionstoner. Sångbok* utgiven av Evangeliska fosterlandsstiftelsen. 1972 års utgåva.

1987. *Den svenska psalmboken* antagen av 1986 års kyrkomöte med Evangeliska fosterlandsstiftelsens psalmtillägg (701–800).

2002. *Den svenska psalmboken med tillägg.*

2003. *Koralboken. Tillägg.* 701–800.

- Fribaptistsamfundet:
 1913. *Pilgrimstoner*.
 1957. *Pilgrimstoner*.
 [1987. *Psalmer och Sånger* – se Ekumeniska böcker.]
- Frälsningsarmén:
 1882. *Frälsningsarméns sångbok*.
 1959. *Frälsningsarméns sångbok*.
 1990. *Frälsningsarméns sångbok*.
 1996. *Sångboken*.
- Helgelseförbundet:
 1911. *Förbundetoner*.
 1957. *Förbundetoner*.
 [1987. *Psalmer och Sånger* – se Ekumeniska böcker.]
- Katolska kyrkan i Sverige:
 1902. *Cecilia. Katolska kyrkans psalmbok*.
 1950. *Cecilia. Katolska kyrkans psalmbok*.
 1970 (cirka). Katolska kyrkans lössbladspärm.
 1987. *Cecilia. Katolsk psalmbok*. Tredje, fullständigt omarbetade upplagan med ekumenisk psalmboksdel. Katolska liturgiska nämnden, Stockholms katolska stift.
 2013. *Cecilia. Katolsk gudstjänstbok*. Fjärde upplagan. Stockholms katolska stift, Katolska liturgiska nämnden.
- Liberala katolska kyrkan:
 1995. [Psalmbok]. *Liberala katolska kyrkans tillägg till den ekumeniska psalmboken*.
- Metodistkyrkan:
 1892. *Metodist-Episkopal-kyrkans svenska psalmbok*.
 1951. *Metodistkyrkans psalmbok*.
 [1987. *Psalmer och Sånger* – se Ekumeniska böcker.]
- Pingströrelsen:
 1914, 1960. *Segertoner*.
 1988. *Segertoner. Melodisångbok*. Omarbetad och utökad upplaga.
- Svenska Alliansmissionen:
 1943. *Kristen sång*.
 1952. *Kristen lovsång för enskilt och offentligt bruk*.
 [1987. *Psalmer och Sånger* – se Ekumeniska böcker.]
- Svenska baptistsamfundet:
 1880, 1928. *Psalmisten. Baptistsamfundets sångbok till bruk vid gudstjänst i församlingen och i hemmet*.
 [1966. *Psalm och Sång* – se Ekumeniska böcker.]
 [1987. *Psalmer och Sånger* – se Ekumeniska böcker.]
- Svenska frälsningsarmén:
 1907. *Svenska frälsningsarméns sångbok*.
 [1987. *Psalmer och Sånger* – se Ekumeniska böcker.]
- Svenska kyrkan, Hymnologiska institutet, 1969 års psalmskommitté:
 1695, 1819, 1937, 1986. *Den svenska psalmboken*.

- 1820, 1939, 1987. *Den svenska koralboken*.
 1908. *Psalmer och sånger för barn för bruk i skola och söndagsskola*.
 1916. *Kyrklig sång för ungdom i församling, skola och hem*.
 1921. *Nya psalmer. Av konungen medgivna att användas tillsammans med 1819 års psalmbok*.
 1921. *Koralbok till Nya psalmer. Jämte text*.
 1943. *Sjungom*.
 1957. *Koralmusik*. [1.] *En samling koraler i reviderad form* [...] under redaktion av Harald Göransson. [1962. 2. *Alternatimsatser för kyrkoåret*. 1964. 3. *Koralsättningar till Tillägg till Den svenska koralboken*].
 1960. *Kyrkovisor för barn*. Utgiven i samarbete med Diakonistyrelsens söndags-skolnämnd. [Från och med 1970 års upplaga med titeln *Kyrkovisor*].
 1965. *Tillägg till Den svenska koralboken*. Utarbetat på uppdrag av Svenska kyrkans liturgiska nämnd av Harald Göransson, Henry Weman, Jan Håkan Åberg. Av konungen den 9 september 1964 medgivet till bruk i den allmänna gudstjänsten.
 1965. *17 psalmer med koraler från Hymnologiska institutet*. Red. av Anders Frostenson och Harald Göransson.
 1969. *Växeltidens melodier till i psalmboken upptagna sånger*. Harald Göransson [m.fl.]
 1971. *71 psalmer och visor. Försökshäfte utgivet av 1969 års psalmskommitté*.
 1974. *Melodipsalmbok jämte musiken till Den svenska mässan. Den svenska psalmboken av konungen gillad och stadfäst år 1937*.
 [1975. *Psalmer och visor* – se Litteratur, SOU 1975:3–4.]
 1976. *Psalmer och visor 76. Tillägg till Den svenska psalmboken. Del 1*.
 1982. *Psalmer och visor 82. Tillägg till Den svenska psalmboken. Del 2*.
 1986. *Den svenska psalmboken*. Antagen av 1986 års kyrkomöte.
 1989. *Sånger för små och stora*.
 1994. *Psalmer i 90-talet*.
 2002. *Den svenska psalmboken*.
 2006. *Psalmer i 2000-talet*.

Svenska missionsförbundet:

- 1893, 1921. *Svenska missionsförbundets sångbok*.
 1935. *Ungdomssånger* [senare upplagor – se Ekumeniska böcker.]
 1951. *Sånger och psalmer för enskilt och offentligt bruk* utgivna av Svenska missionsförbundet. [Både text- och musikupplaga. 1953. Melodipsalmbok.]
 1972. *50 sånger och psalmer* [Wallin, Bertil, red.]
 [1987. *Psalmer och Sånger* – se Ekumeniska böcker.]

Örebromissionen:

1935. *Andliga sånger. Samlade och utgivna för bruk vid gudstjänst*.
 [1966. *Psalm och Sång* – se Ekumeniska böcker.]
 [1987. *Psalmer och Sånger* – se Ekumeniska böcker.]

Ekumeniska böcker:

1878. *Församlings-sångbok*.
 1908, 1929. *Svensk söndagsskolsångbok till bruk för hem, skolor och vid barn gudstjänster*.
 1939, 1958. *Ungdomssånger*. [Första upplagan 1935 utgiven av SMF/SMU.]

1945. *Sångboken Gemenskap. För gudstjänstbruk*. Utgiven av Frikyrkliga samarbetskommittén. [1950. Musikutgåva.]
1960. *Nu sjunger vi. Sångbok för barn gudstjänst och söndagsskola*. [1960. Både text- och musikutgåva.]
1966. *Psalm och Sång för enskild andakt och offentlig gudstjänst*. Svenska baptistsamfundet, Örebromissionen.
1978. *Herren lever. Nya psalmer och sånger*.
1987. *Psalmer och Sånger*. Adventistsamfundet, Fribaptistsamfundet, Helgelseförbundet, Metodistkyrkan i Sverige, Svenska alliansmissionen, Svenska baptistsamfundet, Svenska frälsningsarmén, Svenska missionsförbundet och Örebromissionen.
2003. *Psalmer och Sånger [med tillägg 785–868]*. Adventistsamfundet, Evangeliska frikyrkan, Metodistkyrkan i Sverige, Svenska alliansmissionen, Svenska baptistsamfundet, Svenska frälsningsarmén och Svenska missionskyrkan.
2004. *Lovsjung vår Gud. Tillägg till Psalmer och sånger*. [Separatutgåva.]
2006. *Ung psalm*.

Övriga psalm- och sångböcker:

1852. *Andeliga sånger för barn*.
1961. *Nordisk koralbok*.
1964. *Evangelisk körmusik. Studiebok för körer* redigerad av Gunnar Eriksson och Torgny Erséus.
1965. *Nio andliga visor*. Lars-Åke Lundberg.
1969. *Andlig visa. Studiebok* redigerad av Bror-Lennart Engström och Torgny Erséus.
1969. *Mitt ibland oss. Visor*. [red.] Lars-Åke Lundberg, Anders Frostenson.
1970. *Tillsammans. Visor, låtar och spirituals*. I redaktion av Harald Göransson, Hans-Åke Månsson, Eva Persson.
1971. *Fred, frid, frihet. Visor* sammanställda av Bertil Hallin.
1971. *Sätt en ring på hans hand. 27 visor*. Anders Frostenson, Bertil Hallin.
1973. *Mera tillsammans. Visor, låtar, gospels och spirituals*. I redaktion av Harald Göransson, Hans-Åke Månsson, redaktionssekreterare, Gunnar Ekermo.
1989. *Barnpsalmboken med sånger och visor*.
1997. *Hela världen sjunger. Sånger från den världsvida kyrkan* i urval och översättning av Per Harling.
1998. *Sjung till vår Gud*.
1999. *I Guds vind*. Text: Anna-Mari Kaskinen, svensk text: Per Harling, musik; Pekka Simojoki.
2000. *Himlen och jorden sjuder. Sånger för andakt och bön från the Wild Goose Resource Group inom Iona Community*. John L. Bell.
2001. *Kyrksång*.
2001. *Nya barnpsalmboken*.
2006. *Sånger från Taizé. Församlingsboken*. Svensk bearbetning: Ulf Samuelsson, Lars Åberg. Musik: Jacques Berthier. [Tidigare utgåvor häftesvis.]
2013. *Hela familjens psalmbok*.

Litteratur

- Bernskiöld, Hans, 1986. *Sjung, av hjärtat sjung. Församlingsång och musikliv i Svenska Missionsförbundet fram till 1950-talet*. Göteborg: Gothia.
- Bernskiöld, Hans, ”Alltihopa har ju stränget taget varit en sorts fortbildning för mig hela tiden.” Torgny Erséus genom fem decennier (s. 161–207 i: *Arbete med psalm. Text, musik, teologi. Årsbok för svenskt gudstjänstliv*. Årgång 95/2020. Skellefteå: Artos).
- Carcamo Storm, Elisabet, Barnpsalmen idag (s. 84–107 i: *Psalm i vår tid. Årsbok för svenskt gudstjänstliv*. Årgång 81/2006. Skellefteå: Artos).
- Dillmar, Anders, 2015. *Harald Göransson och psalmsångens förnyelse. Kyrkomusikens förändring i Sverige under 1900-talets andra hälft*. [4.] Skellefteå: Artos.
- Ekström, Alva, 2006. *Inget är skapat utanför. Teologi och kontext i Anders Frostensons författarskap*. Karlstad: Karlstad University Studies.
- Engström, Bengt Olof, 1997. *Ny sång i fädernas kyrka. Församlingsången i Svenska kyrkan efter införandet av Den svenska psalmboken 1986*. Stockholm: Edition Reimers.
- Erséus, Torgny, Ekumeniskt psalmarbete i frikyrkliga trossamfund (s. 59–66 i: *Psalm i vår tid. Årsbok för svenskt gudstjänstliv*. Årgång 81/2006. Skellefteå: Artos).
- Evertsson, Anna J, En levande psalmbok? Den svenska psalmboken i nutida funktion (s. 89–116 i: *Psalm, hymn och andlig visa. Hymnologiska studier. Årsbok för svenskt gudstjänstliv*. Årgång 90/2015. Skellefteå: Artos).
- Evertsson, Anna, 2002. ”Gå vi till paradiset med sång.” *Psalmers funktion i begravningsgudstjänster*. Lund: Arcus.
- Göransson, Harald, Koral och mässa (107–128 i: *Musiken i Sverige*. [IV]. *Konstmusik. Folkmusik, populärmusik 1920–1990*. Redigerad av Leif Jonsson och Hans Åstrand. 1994. Stockholm: Fischer.
- Göransson, Harald, 1997. *Koral och andlig visa i Sverige*. Stockholm: Norstedts.
- Harling, Per, 1985. *Mässa i viston*. Älandsbro: Tonika produktion.
- Johánsson, Ingmar, 1995. *Mysterium – en mässa om livets insida*.
- Johánsson, Ingmar, 1989. *Apokalyps – en mässa i den yttersta tiden*.
- Lundberg, Lars-Åke, Andliga visor och sånger i modern tid (s. 417–421 i: *Svensk kyrkotidning* 2004:31–32).
- Lövgren, Oscar, 1964. *Psalm- och sånglexikon*. Stockholm: Gummesson.
- Nisser, Per Olof, Den svenska psalmboken genom seklerna, (s. 23–36 i: *Psalmernas väg band 1*. 2014. Visby: Wessman.)
- Nisser, Per Olof, Enhetens polyfoni – berättigad mångfald (s. 19–48 i: *Arbete med psalm. Text, musik, teologi. Årsbok för svenskt gudstjänstliv*. Årgång 95/2020. Skellefteå: Artos).
- Nisser, Per Olof, 2005. *Ett samband att beakta – psalm, psalmbok, samhälle*. Skellefteå: Artos.
- Nisser, Per Olof, red. 1987. *Vår nya psalmbok*. Stockholm: Verbum.

- Nisser, Per Olof, och Selander, Sven-Åke, Den svenska psalmboken 1986 i Svenska kyrkan (s. 11–43 i: *Psalm i vår tid. Årsbok för svenskt gudstjänstliv. Årgång 81/2006*. Skellefteå: Artos).
- Nivenius, Olle, 1986. *En psalmbok blir till. Sex år med psalmkommittén*. Lund: Petra.
- Olofsson, Rune Pär, 1958. *Ny psalmbok*. Stockholm: Sveriges kristliga studentrörelse.
- Psalmernas väg: Kommentarer till text och musik i Den svenska psalmboken. Band 1–3. 2014–2019.* Per Olof Nisser, Inger Selander, Hans Bernskiöld. *Band 4. 2019.* Karin Karlsson. Visby: Wessman.
- Selander, Inger, 1979. *Index över den kristna församlingssången i Sverige*. Utgivet av Sampsalm. Stockholm: Gummesson.
- Selander, Inger, 1980. ”O hur saligt att få vandra.” *Motiv och symboler i den frikyrkliga sången*. Stockholm: Gummesson.
- Selander, Inger, Psalmbok i handen eller textbild på väggen (s. 44–58 i: *Psalm i vår tid. Årsbok för svenskt gudstjänstliv. Årgång 81/2006*. Skellefteå: Artos).
- Selander, Sven-Åke, Cecilia. Katolsk gudstjänstbok. [Recension]. (s. 172–177 i: *Med skilda tungors ljud. Körsång och gudstjänstspråk. Årsbok för svenskt gudstjänstliv. Årgång 88/2013*. Skellefteå: Artos).
- Setterlind, Bo, 1960. *Psalmer i atomåldern? En stridsskrift*. Stockholm: Sveriges kristliga studentrörelse.
- Sköldberg, Marita, Trosbekännelse läsarnas favorit (s. 8 i: *Kyrkokörjournalen*. Utgiven av Sveriges kyrkosångsförbund 2021:3)
- Sjung till Guds ära: Studiebok om den kristna församlingens lovsång*. Författare: Bo Johansson [m.fl.]. 1972. Stockholm: Gummesson.
- Statens offentliga utredningar/SOU. Stockholm: Utbildningsdepartementet:
- SOU 1975:2. *Psalmer och visor. Tillägg till Den svenska psalmboken. Förslag* avgivet av 1969 års psalmkommitté. Del 1:1.
- SOU 1975:3. *Psalmer och visor. Tillägg till Den svenska psalmboken. Förslag* avgivet av 1969 års psalmkommitté. Del 1:2.
- SOU 1975:4. *Psalmer och visor. Tillägg till Den svenska psalmboken. Förslag* avgivet av 1969 års psalmkommitté. Del 1:3.
- SOU 1981:49. *Den svenska psalmboken. Band 1. Psalmboksrevisionen, inledande redovisning, provsamling för advent, jul och dagens tider. Betänkande* av 1969 års psalmkommitté.
- SOU 1981:50. *Den svenska psalmboken. Band 2. Förslag angående bearbetning mm av psalmerna i 1937 års psalmbok/1939 års koralbok. Betänkande* av 1969 års psalmkommitté.
- SOU 1981:51. *Den svenska psalmboken. Band 3. Förslag till Psalmer och visor, del 2*.
- SOU 1981:52. *Den svenska psalmboken. Band 4. Psalmer från andra sångböcker än Den svenska psalmboken med tillägg. Urval för en gemensam psalmbok, sammanställt* av Sampsalm.
- SOU 1985:16. *Den svenska psalmboken. Volym 1. Texter och melodier samt förslag till supplement. Slutbetänkande* av 1969 års psalmkommitté.

- SOU 1985:17. *Den svenska psalmboken. Volym 2. Historik, principer, motiveringar. Slutbetänkande av 1969 års psalmskommitté.*
Wallin, Bertil, Ny församlingsångbok (s. 5–7 i: *Mixturen*. 1973:2).

Otryckta källor och E-post (Hos författaren)

- Bosbach, Ann-Katrin, och Tobin, Henrik. 2021. *Förstudie psalmrevision – slutrapport*. Kyrkokansliet. Uppsala. (Dnr KS 2020–0614).
- Erséus, Torgny, 2003. *Upphovsmän och anvisningar vid psalmerna 1–325. [Paper] till nordiska koralseminariet i Lund 2003.10.29.*
- Evertsson, Anna J., 2011. *Förstudie om psalmbokens användande*. Kyrkokansliet. Uppsala. (Dnr KS 2011 – 920).
- Fast, Krister, E-post 2021.01.18.
- Henkelman, Ulrika, Nio gudstjänsttagendor från Betlehemskyrkan, Göteborg, januari–mars 2020.
- Karlsson, Karin, 2001. *En framtid full av sång? Om församlingssång ur gemensam psalmbok. C-uppsats i musikvetenskap*. Göteborg.
- Karlsson, Karin, 2002. *Om levande psalmer i vår tid. D-uppsats i musikvetenskap*. Göteborg.
- Karlsson, Karin, 2011. *Psalmer i 2000-talet. Nya psalmer i Svenska kyrkan. Lic-uppsats i litteraturvetenskap*. Göteborg.
- Kristus vandrar bland oss än: Projektrapport och motivskrivelse för projektet Psalmer i 2000-talet*. Stockholm 2004.
- Lundkvist, Liza L., 2020. *Psalmer/sånger/musik i hundra begravningsgudstjänster 2015–2020. Förteckning*.
- Mebius-Schröder, Bertil, E-post 2020.12.09.
- Psalmundersökning 1992–1994*. Noteringar av psalmval sammanställda av Gunnar Melkstam.
- Tullhage, Leif, E-post 2021.01.27.
- Wengblad, Madeleine, Psalmjournaler från Hemsjö kyrka, Alingsås pastorat, 2018–2019.
- Wohlfeil, Lena, E-post 2021.03.29.

Förkortningar

AV= *Andlig visa*

Cec= *Cecilia*

EFS= Evangeliska fosterlandsstiftelsens psalmbokstillägg 1987, resp 2002

EK= *Evangelisk körmusik*

FAS= *Frälsningsarméns sångbok*

HL= *Herren lever*

Iona= Sånger från Iona: *Himlen och jorden sjuder*

KV= *Kyrkovisor för barn*

LKK= [*Psalmbok*] *Liberala katolska kyrkans tillägg till den ekumeniska psalmboken.*

NBPs= *Nya barnpsalmboken*

NSV= *Nu sjunger vi*

PoS= *Psalmer och Sånger*

PoV 76 resp. 82= *Psalmer och Visor 76 resp. 82*

ps= psalm 1–325 i svenska psalm- och sångböcker 1986–1990

psb= psalm 326–694 i psb 1986 och psalm 701–800 i EFS-tillägget 2002

psb 1986= *Den svenska psalmboken 1986*

Seg= *Segertoner*

Taizé= Sånger från Taizé

50 sånger= *50 sånger och psalmer*

71 psalmer= *71 psalmer och visor. Försökshäfte.*

Bilaga: Tabell över upphovspersoner, ett urval
(nästa sida)

Tabell över upphovspersoner, ett urval	Nu sjunger vi	Kyrkovisor	17 psalmer och koraler	71 psalmer och visor	50 sånger och psalmer	Psalmer och visor 76	Herren lever	Psalmer och visor 82	Ekumenisk psalmboksdel	Psb 1986:2	EFs-tillägg 1987	Cecilia:2	Psalmer och sånger:2	Segtöner:2	Frälsningsarmén:2	Psalmer i 90-talet	EFs-tillägg 2002	Pos-tillägg 2003	Psalmer i 2000-talet:1	Psalmer i 2000-talet:2	Cecilia 2013	(Nya) Barnpsalmboken	Sånger för små/kyrksång	Ung psalm	Hela familjens psalmbok	
Frostenson Anders T	21	36	10	41	9	62	28	18	52	94	2	21	52	5	6	7			2	1	5	60	26	15	1	6
Wallin Bertil TM	13				2	3	1								1	1										
Norberg Eva T	1	8	1	2	1	6	3	5	4	12	2	1	9		1	2	2	2			7	5	4		1	
Hallqvist Britt G. T		17	1	8	2	15	24	42	48	5	13	35	4	2	8	2	4	4	5	35	35	32			14	
Setterlind Bo T		1	2	1	1	4	4	6	6	5	2	2	4	2	1	1	1	1			4	2		1		
Hartman Olov T			1	8	3	10	7	16	10	21	2	2	11	1	3	3				12	3			1	5	
Lundberg Lars-Åke TM						3	6	3	3	8	1	11	1	2	3	3				2	5	11	17		9	
Egehorn Ylva T						3	2	4	2	4		2	2	7	4	2	16	3	1	1	1			3	2	
Kaas Fred T						1	2	3	2	4		3	2	2	1	2	9	1	3	1						
Littmarck Tore TM						1	6	2	2	1	3	2	2	5	5	1	1				1					
Melin Margareta T						2			6			8	1	1	1	1	1					10	13		7	
Ellingsen Svein T							8	2	7			4	4		6	2	2				3	3			2	
Harling Per TM							1	1	4			2	2	11	18	8	14	3	5	7	14	24			12	
Hellström, Jan Arvid TM								9			1	1	3		12	1	2	1				2		2		
Jonson, Jonas T								3					5		15	2	5								3	
Holgersson, Gun-Britt TM													21			2	2								2	
Strandsjö, Göte TM													14	5	4	1	1	1	2						2	
Böhl, Anita																						6	4		3	
Andeby, Kerstin TM																						6			7	
Mattsson, Jan																	4								5	
Lövestam Christina T																	1	2	2	7					2	
Runow, Karin																									5	
Boström Tomas TM																	5	1	4	11	2				7	
Bell John (lona) TM																	1	3	4	3	1	2			12	

Nu sjunger vi		Kyrkvisor	17 psalmer och koraler	71 psalmer och visor	50 sånger och psalmer	Psalmer och visor 76	Herren lever	Psalmer och visor 82	Ekumenisk psalmboksdel	Psb 1986:2	EF5-tillägg 1987	Cecilia:2	Psalmer och sånger:2	Segertoner:2	Frälsningsarmén:2	Psalmer i 90-talet	EF5-tillägg 2002	POS-tillägg 2003	Psalmer i 2000-talet:1	Psalmer i 2000-talet:2	Cecilia 2013	(Nya) Barnpsalmboken	Sånger för små/Kyrksång	Ung psalm	Hela familjens psalmbok
Nu sjunger vi																									
	2	15	2	3		4	1	2	4	4		1	1									2	1		
	1	5	1	3		3			4	4		16	1								11	2			1
	1	4	1	1		5	1	1	2	1	1										2	1	2		1
	1				1	4	1	1	3	1											1				
	1				3	18	1	1	1	1	1	11	1		1	3						4			1
				5	3	6	6	16	5	11	4	4	11			3	2				6				1
				5	1	3	1	8	1	4	4	2	2			10	2	1			3	1			
				4	3	3	3		1	1	1	4	2	1		1	1	1			1	8			1
				1	1	4	4	1	3	7	1	1	4	1							1	1			
							13					18						2				2			
								4	3		3	13	8	2		6	2				21	11			6
																	6	10			17	5			17
																									3

**Tabell över
upphovspersoner,
ett urval**

T= Text (orig,övers,bearb)

M = Musik

Musik:

